

श्री वार्णनी तेलाभावी पाण्याने पणत्या प्रज्वलित केल्या

अवचित कर्हैं दिवाळी । जळास भिजवी लावौं वात ।
माझा काथ मौजेचा साहुनाथ ॥

प्रकाशन

प्रग

६० पैसे

१९७६

अनुक्रमणिका— सप्टेंबर १९७६

१) संपादकीय	— आधी चंद्र तुज मोरथा
२) श्रीपंतमहाराज बालेकुंद्रीकर	— सदानंद चंद्रबणकर
३) युगावतार श्रीसाईबाबा	— श्री. चंद्रकांत सामंत
४) बाबा नाथपंथीच होते	— श्री. मुरेश सातभुते
५) बयोड्ड साईभक्त	— श्री. नानासाहेब रासने
६) तुमचे साईबाबांचिपयी धामान्यज्ञान किती आहे	— श्री. माधवराव गोरे
७) ओम महणजे काय ?	— डॉ. अनिल जायस्वाल
८) श्रीपंतमहाराज बालेकुंद्रीकरांची दोन पदे	— थी. अनंत पै काणे
९) कर्म	— विनायक पाठक
१०) हढयी माझ्या प्रतिष्ठापले श्री सद्गुरुसाई	— श्री. शंकर इनामदार
११) दोन नाथपंथी संत-राममारुती व श्रीसाई	— सदानंद चंद्रबणकर
१२) गुरुची पालखी	— सौ. निमिला देशपांडे
१३) ग्रंथमेटीचा स्वीकार	— श्रीसाईनंद
१४) श्रीसाई भक्त - एक चितन	— शाम जुबळे
१५) नामामृत	— श्री. पंडुरेंग भुजबळ
१६) बान्यावरचे विचार	— श्री. द. श. टिपणीस
१७) वाचकांचा पत्रब्यवहार	— श्री. घोलप, श्री. गर्जे, श्री. अम
१८) शिर्डीवृत्त-माहे जुलै-७६	— —
१९) बाबांची विलीम	— डॉ. एस. एस. टेंहुलकर
२०) श्रीसाई	— श्री. ना. पु. अवरथीकाळा
२१) गोदावरी काढी	— सौ. आशा हंगके
२२) अवतारे श्रीसाई माऊली	— श्री. जगलाल बुद्धकर

जगा लावावे सत्पथी । हेचि साईलीलेची कृति ॥

श्री सा ई वा कसु धा

सत्पथाय नमः । श्रीसरस्वतये नमः ।
गुरुल्यो नमः । श्रीकुलदेवताये नमः ।
श्रीतारामचंद्राभ्यां नमः ।
श्रीबुद्ध साहेनायाय नमः ।
व सदगुरो आनन्दघना ।
वनस्वस्पा परमपावना ।
भवयाजी भवभय निकंदना ।
विमलदहना परिपूर्ण ॥ १ ॥
आवंदे सागर तुजवरी ।
दिली नाना बृत्तिलहरी ।
उही हूच हूच आवरी ।
व करी निज भक्तां ॥ २ ॥
वांधवरीचा जो साप ।
व प्रकाशी दोर आपाप ।
व अपार अकाश स्वरूप ।
र्दिचा बाप तु एक ॥ ३ ॥
वाकार वृत्तीचा जनिता ।
व लाच दोराचा आकार देता ।
व भीतीते उत्पन्नकर्ता ।
व निवारताही दूच ॥ ४ ॥
व जेवही पूणीधार ।
व संप नाही दोर ।
व इडाचा वाही थार
व निराकार तु होसी ॥ ५ ॥
—श्रीसाईसच्चरित् अध्याय २२ वा

श्रीसाईलीला

[श्रीसाईबाबांचे संस्थान, शिरडीचे अधिकृत मासिक]

वर्ष ५५ वे] सप्टेंबर ७६ [अंक ६

: संपादक :

श्री. का. सी. पाटक,
रिसिन्हर श्रीसाईबाबा संस्थान, शिरडी

: कार्यकारी संपादक :

- डॉ. श्री. दि. परसुरेन, (इंग्रजी आवृत्ती)
- श्री. सदानन्द बेदवणकर (मराठी,,)

वार्षिक वर्गणी रु. ६-०० (ट. ल. सह)

किरकोळ अंक ६० पैसे फनत.

: कार्यालय :

“साईलिंगम”, खॉट सं. ८०४-वी,
डॉ. अंबेकर रस्त, दादर, सुंबढे १४.

फिन. १२००० १४

दूरध्वंगी : ४४ हृ ६१

संपादकीय—

स. न. वि. वि.

आधी वंदू तुज मोरया

- आमच्या भागतात श्रीगणपतीची उपासना, पूजा-अचंची अनादि कालापासून चाला आहे. गणेश ही प्रतीकात्मक देवता परमेश्वराचा अवतार होय अशी भाविकांची वृद्ध श्रद्धा आहे. पृथ्वीतलावर दुष्ट दैत्यांनी माजविलेल्या अत्याचारी वृत्तीना नष्ट करा

शाकब्यासाठी, अनीतीची माजलेली चृत्ती दूर करण्यासाठी हा परमेश्वरी अवतार झाला. खोमासुर, मेषासुर, कामासुर, क्रोधासुर, छायासुर, लोभासुर, कृटासुर, मोहासुर, जरासुर, मदासुर, मत्सरासुर, अशा एकापेक्षा एक बस्तिष्ठ अशा राशसांचा संहार, नाश या गजाननानेच केला असे मुद्रल पुराणात उल्लेखिलेले आहे. अशी ही देवता गजानन, गणेश, विनायक, गणपती, लंबोदर, वक्रतुङ्ड, सुखकर्ता, मयुरेश्वर इत्यादी विविध नावांनी प्राचीन काळापासून तो आजतांगायत भारतात व भारताबाहेर सर्वत्र प्रविष्ट आहे. गजाननाच्या या नावापैकी विनायक नावाचा अवतार कृतयुगातला, मयूरेश्वर वैतायुगातला गजानन हा द्रापार युगातला आणि धुम्रेतू हा चालू कलियुगातला आहे असे सांगितलेले आहे. परंतु असे असूनसुदा चालू युगात विनायक, गणेश आणि गजानन या नावाचे अवतार सर्वत्र पूजिले जातात.

भारतप्रमाणेच परदेशातही याच देवतेची उपासना चालत असे याचे अनेक शूरावे आहेत. त्या त्या देशातील संशोधनावरूनही ही गोष्ट सिद्ध झालेली आहे. भारताबाहेर आजही कित्येक देशातून या देवतेला अनन्यभावे पूजिले जाते. पण या सर्वपेक्षा महाराष्ट्रातच या देवतेला विशेष आदराने पूजिले जाते याचे कारण श्रीगणपतीची प्रसिद्ध असलेली आठ ठिकाणे महाराष्ट्रातच आहेत हे होय.

ज्याप्रमाणे शिवशंकराची बारा ज्योतिर्लिंगे भारतात सर्वत्र विखुरलेली आहेत, साप्रमाणे श्रीगणेशाची अष्टपुराण प्रसिद्ध जागृत-अशी देवस्थाने समजली जातात. या आठ परमपवित्र स्थानांना ‘अष्टविनायक’ म्हणतात. आफल्या हिंदुघर्मात विवाहविधी वैगळ्या मंगलप्रसंगी मंगलाष्टकातून ही आठ स्थाने गुफेलेला सुंदर लोक म्हणण्याची गढती आहे. तो लोक सर्वांनीच अगदी पाठ म्हणून ठेवण्याशारखा आहे तो असा—

स्वरित श्रीगणनायकं गजसुखं मोरेश्वरं सिद्धिं ।

बलाळं मुरुडं विनायकमहं चितामणिं येवरम् ॥

लेण्याद्रिं गिरिजात्मकं बुवरदं विघ्नेश्वरं ओङ्करम् ।

ग्रामे रांजण संरिथते गणपतिः कुर्यात् सदा मंगलम् ॥

शिवपुराण, स्कंद पुराण, ब्रह्मविर्त पुराण, गणेशलीलामूर्त, गणेश पुराण, गणेश भागवत, लिंग पुराण, मुद्रल पुराण, गणेश प्रताप, विनायक महात्म्य, चितामणि वैजय इ० पुराण प्रसिद्ध ग्रंथातून गणेशाच्या विविध अवतारांचे व त्याच्या लीलांचे र्णन केलेले आहे.

इसवी सन १८९३ साली ग्वालेहेला थाटात साजरा केल्या गेलेल्या पहिल्या गर्वजनिक गणेशोत्सवानंतर गणेशाचे महात्म्य महाराष्ट्रात वैगळ्या प्रकारे वाढत गेले व नाऱू लोकमान्य टिळकांची राजकीय संघटीत दृशी कारणीभूत झाली ही गोष्ट खरी रुद्र त्यापूर्वी ‘गणेश यात्रा’ म्हणून भाद्रपद व माघ हे महिने सर्वत्र गणेशोत्सवी महिने इण्ठ मानण्यात येत असत. हे मास हिंदू सणात आजाही ‘गणेशमास’ म्हणूनच

प्रसिद्ध आहेत व या याचेस आजही पूर्वीग्रमाणेच लाखो लोक अपापल्या इच्छा अशा गणेशस्थानी नियमाने गर्दी करीत असतात. 'गणेश वारी' हे गणेश भक्तात जे एक व्रत स्वीकारण्याची पूर्व परंपरा आहे ते स्वीकारणारे 'गणेश वारकरी' या याचेस अगदी न चुकता त्या त्या स्थानी याचेसमधी मुक्कामच करीत असतात.

गणेशवारीला पूर्वी 'गणेश स्वारी' असेही संबोधप्रयात येत असे. या दिवश्याचेकरू गणनायकाना घोड्यावरून मिरवणुकीद्वारे मिरवण्यात येत असल्याने 'स्वारी' हा शब्दप्रयोग झाला असल्यास न कळे. परंतु 'वारी' म्हणजे 'वार' बांधून से वारला त्या स्थानी जाण्याचे जे व्रत आहे ते स्वीकारणाच्या भक्तांचा 'वारकरी' दिवश्याचा भाद्रपद-मासे यात्रा या गणेशभक्तात वारीचा दिन म्हणून प्रसिद्ध आहे.

हिंदू सणांची आखणी ही पूर्वजांनी कारण परंपरेला धरूनच केली आहे. त्यामध्ये व भाद्रपद हैच वाय महिने गणेशयात्रा दिन व गणेश अवतार दिन मानण्याची फार मोठी कारण परंपरा आहे.

भारत हा कृष्णमध्यान देश आहे. भाद्रपद व माघ हे पहिल्या व दुसऱ्या पिकांचे सुगीचे दिवस असतात. यावेळी सारी पुढी समुद्र स्थितीत असते. पिकांचे धारणेने तिची प्रझतीही नाजूक असते व अशा स्थितीत जलप्रलय, भूकंप, टोळधाढू वायुस्वारी, पिकांचे रोग हे संघि साधून नेमके तिच्यावर हल्ला करतील याचा नियम नेम नस्तो. यामुळे पिकांचा नाश करण्याच्या या आसुरी साधनांचा वध करण्यासाठी या महिन्यात गजाननमुखाचे अवलोकन करण्याची व त्याची सामुदायिक प्रार्थना करण्यासाठी या याचेची मांडणी असावी.

शर्मशास्त्रांनी आखलेल्या लडीतील गजयात्रा आसुरी संरक्षणार्थीच असल्यामुळे आपत्तीपादून रक्षण व्हावे म्हणून आजही या वारीत किंत्येकजण संसार रक्षणाच्या याचनेस्तव या माघ-भाद्रपदी गणमासास अग्रस्थानी मानून कुठल्यापरिस्थितीत या याचेस हजर रहात असतात. अष्टविनायक यात्रा हे एक गणेशवारी आहे. अष्टविनायकांचे अष्टवाचेत दर्शन घेणे हा दुर्लभ योग साधणाराला येण्यासिद्धीचा कर मिळतो असे मानण्यात येते.

असो—सध्याचे दिवस हे मंगलमूर्तीच्या सहवासात रहाप्याचे भाग्यशील असे दिवस आहेत. सर्वंश आनंदाचे वातावरण आहे. आबालवृद्धांनाही पुलकीत करण्यासे वातावरण आहे. मित्र, पै-पाहुणे यांचे घोरघोरी जाणे येणे या निमित्याने चालू असते. गप्पागोष्टींना अगदी ऊत येतो. आरती, प्रसाद, भजन, किर्तन, मेळे, नाट्याच्यायाने, चित्रपट इत्यादींची तर दहा दिवस रेलंचेल असते. आमच्या शिरींती श्रीगणरायाची, विनाहराची मुर्ती प्रतिष्ठापित केली जाते व तिलाही अनन्य पूजिले जाते. सर्वांना आनंद देणाऱ्या व भक्तांचे दुःख हरण करण्याच्या अशा गणेनायक गणेशाला आपणही वंदन करू या.

सिद्ध भृगुन स्थाती पावलेले —

श्री पंत महाराज बाळे कुंद्रीकर

— सदानन्द चैद्यष्टकर
१२०/४०५५, “राधामाधव,”
दिल्ली नगर, चैबुर, सुबई ८९

● बेळगाव शहराच्या पूर्वीला मुमारे पंधरा किलोमीटर अंतरावर बाळेकुंद्री नावाचे एक छोटेसे पण निसर्गसमणीय असे गाव आहे. या लहानशा गावाला एका महान क्षेत्रस्थानाचे स्वरूप आलेले आहे, याचे कारण या गावाच्या पावनभूमीत एक महान दत्तावतारी सत्पुरुष वावरत होते आणि याच भूमीत त्यांनी आपली महासमाधी लावली. हे महान कर्मयोगी सत्पुरुष म्हणजे श्रीपंत महाराज बाळेकुंद्रीकर हे होत.

श्रीपंत महाराज

पंतांचा जन्म श्रावण वद्य अष्टमी शके १७७७ म्हणजे ३-९-१८५५ रोजी दडी येथे ज्ञाला. त्यांच्या मातोश्रीचे नाव सीताबाई व बडिलांचे रामचंद्र. पंतांचे पालण्यातील नाव श्रीकृष्ण, पण पुढे दृष्टांत होऊन ‘दत्तात्रय’ असे दुसरे नाव ठेवण्यात आले.

बेळगाव येथे त्यांनी शिक्षण घेतले. १८७२ साली त्यांनी इंग्रजी शिक्षणाला आरंभ केला. पालिक सर्विसची परीक्षा दिली व १८८० साली ते मॅट्रिकची परीक्षा उत्तीर्ण झाले, पुढे केवळ उद्दरनिबाहासाठी भृगुन त्यांनी बेळगावच्या मराठी सिशन स्कूलमध्ये अवध्या १२ रु. पगारावर शिक्षकाची नोकरी पत्करली. बेळगावच्या लंडन मिशन स्कूलचे त्यावेळचे मुऱ्य चालक रे. सिमथ साहेब यांना आपल्या शाळेचा मॅट्रिक पास आलेला विद्यार्थी मराठी शाळेत बाबा ८ रु. पगारावर नोकरी करतो हे आवडले नाही, भृगुन त्यांनी स्वतः पंतांकडे जाऊन स्थांचे मन वळवून त्यांना लंडन मिशन स्कूलमध्ये

वीस रुपये पगारावर शिक्षक म्हणून नेमले. ता. १८ एप्रिल १८८२ रोजी पंतांचा रायवाग मुक्कामी विवाह झाला. त्यांच्या पत्नीचे नाव यमनानका.

थीपंत महाराजांच्या हयातीत त्यांची प्रसिद्धी कारशी झाली नाही. ते शेवटपर्यंत गृहस्थाश्रमी होते. पंतांच्या बाढमयालाही त्यांच्या हयातीत कारशी प्रसिद्धी मिळाली नाही. त्यासुके अलौकिक सामर्थ्याचा हा महापुरुष तसा अप्रकाशितच राहिला. त्यांच्या सद्वासात चांगली सुशिक्षित शिष्यमङ्ली होती, पण आपल्या कार्याचा गवगवा स्वतः पंत महाराजांना रुचत नसे. अत्यंत थोर सत्पुरुषात असलेली प्रसिद्धी पराढमुख्या त्यांच्या ठाथी होती.

पंतमहाराज श्री अवधूत संप्रदावी होते. त्यांचे सद्गुरु बालमुकुंद (बालावधूत) यांनी त्यांच्यावर अनुग्रह केला. पुढे २५ वर्षे त्यांनी अवतार कार्य यशस्वीपणे चाल विले. आश्विन वद्य १२, गुरुद्वादशी, शके १७९७ हा तो मंगल दिन होता. या दिवशी श्रीबालावधूतांनी पंताना अवधूत माराती दीक्षा दिली. आपल्या ‘श्रीदत्त प्रेमलहारी’ या पुष्पमालेत (पदे २७२५) त्यांनी या प्रसंगाचे मोठे बहारदार वर्णन करून ठेवलेले आहे. “अनादिसिद्ध श्रुतिसंमात संप्रदायाभ भला” असे या अवधूत संप्रदायाचे मोठेपण त्यांनी वर्णिलेले आहे. आपल्या ‘आत्मज्योति’ या दीर्घलिखात पंतानी अवधूत संप्रदायातील जे गुण ज्ञान आपल्या हाती आले, त्याची परंपरा सांगितली आहे. तसेच दत्तावधूत रामावधूत-बालावधूत आणि दत्त (पंत स्वतः) अशी गुरु परंपरा स्पष्ट केली आहे. श्री दत्तात्रेय श्रीपादवल्लभ, श्रीनृसिंहसरस्वती व श्रीबालावधूत हे एकच होत असे त्यांनी अनेकदा म्हटले आहे. हे चारही श्रीदत्तात्रेयाचे अवतार होत. दत्तभक्तीच्या पूर्व संस्कारामुळे व बालावधूतांच्या अनुग्रहामुळे भक्तीचा गोफ त्यांच्यात बेमालूम साधाला गेला व श्रीपंत महाराजांना सारेच जग दत्तमय दिसु लागले. गुरुचरित्राचे पठण ते करीत व भक्तजनांनाही ते पठण करण्यास, सत्साह करण्यास सांगत असत. त्रिभुवन संचारी श्रीदत्तात्रेय प्रगट-गूढ असे आहेत. ते गुत्तरूपाने वास करतात व भक्तांना प्रगट दर्शन देतात यावर पंतांची गाढ श्रद्धा होती. पंतानाही भगवानाने दर्दन दिले होते.

१८८३ च्या सुमारास पंताना सद्गुरु बालमुकुंदांच्या आठवणी येऊ लागल्या, इतक्या की त्यांच्या वियोगाचे दुःख तीव्रतेने जाणवू लागले. तेव्हा तशा विरहकुल दिस्थितीत ते भजन करू लागले. त्यासुके त्यांचे दुःखालापन्च पद्मरूपाने बोहेर पडत. बालमुकुंद श्रीशैल्य याज्ञेच्या निमित्याने भेल्यायासुन पुण्यकल्प तपास करूनही त्यांचा काईच पता लागला नव्हता व त्यांनी देह ठेवला असेही पंतांना म्हणवेना. ते कदाचित आपणाला पुन्हा भेटतील अशी अंधुक आशा पंतांच्या हृदयात अधूनमधून ढोकावत होती. त्यासुके त्यांच्या अंतःकरणाला सद्गुरुंची दर्शन अभिलाषा तळमळ लागून राहिली होती. या अशा परिस्थितीत त्यांच्या काव्यसूत्रिच्या संगम झाला. पुढे पुढे त्यांची काव्यसूत्रिती वेफामपणे होऊ लागली तक्तशी त्यांची विरह व्यथा कमीकमी होऊ लागली. पंतांनी अनेक लेख व प्रचंड पद्यरचना केली आहे.

१८८६ च्या मे महिन्यात पंतांचे बडील श्री. रामचंद्रपंत उर्फ आण्णाप्पा हे निगाब मुकामी कालवरा झाले. १९०३ साली पंतांनी आपल्या नोकरीचा म्हणजे इंत मिशन स्कूलमधील शिक्षक पदाचा राजिनामा दिला, व ते संपूर्णपणे आध्यात्मिक इतिहास वावरू लागले. श्रीपंत महाराज अनन्य इष्टीने जगाकडे फहणारे साक्षात्कारी उत व प्रतिभावान करी होते. त्यामुळे आपल्या सिद्धांतसंष्ठीकरणातील त्यांनी वाढ-मात्रातील काव्य प्रकाराचा उपयोग अल्यंत तुंदरपणे उपयोगात आणलेला आहे. त्यांचे काव्य सहजपणे स्फुरलेले आहे, त्यामुळे त्यात दुर्बोधाता आलेली नाही. संतवाणीत दिलू येणारी मार्दवता, चोथप्रता व लालित्य हे गुण त्यांच्या काव्यात दिसून येतात. श्रीपंत तत्वज्ञ व साक्षात्कारी सत्पुरुष होऊन भेले. त्यांचा शिष्यवर्ग आजही बेळगाव-इंत बाजूस वराच आहे. अवघूत संप्रदायी पंत महाराज आश्चिन वद्य ई शके १८२७ दिनीक १६ आक्टोबर १९०५, रोजी बाळेकुंद्री येथे समाधिस्त झाले. त्यांच्या उदास शृणुनि, उज्ज्वल चारिड्याचे आणि आदर्शभूत ध्वनताराचे स्मारक आज बाळेकुंद्रीस उपर्यंत आहे. आज ते बाळेकुंद्री दत्त संस्थान झणून ओळखले जाते. याशिवाय पंतांनी आपल्या गद्य पद्य साहित्याचे अमोल धन मार्गे ठेवले आहे. अनंत काळपर्यंत हे वारपन भाविकांना स्फूर्ति व प्रेरणा देत राहील यात शंकाच नाही.

युगावतार श्रीसाईबाबा — ५

(श्रीसाईबाबा सत्संग नंडल, मुरत त्यांच्या सौजन्याने)

अनुवादक:— श्री. चंद्रकांत दामोदर सामंत
डॉयरे मैन्शन, ताढेव, मुंबई ७

भगवान सूर्यनारायणाची कन्या तारी ह्या नदीच्या तीरावर जन्मास येणे ही तस भाग्याची गोप्य समजती जाते. आणि त्या नदीत स्नान करण्याचा योग तर अलेक जन्मांचा पुण्यसंचय गाठी असल्यावेरीज मुळीच शक्य होत नाही. ह्या उदीने पत्र हे अलेक दुःखी, पीढीत लोकांच्या विअंतीचे स्थान समजले जाते. आपल्या त्यात “अशिनीकुमार” हे टिकाण तर बाटेल तेवढ्या तीव्र दुर्खाचा विहार करणारे आहे.

हासरंधी अशी कथा आहे की, एकदा भगवान सूर्यनारायण व त्यांची पत्नी तेजी त्यांचात काढी कारणाने विनुष्ट आले. आपल्या पतीचा त्याग करून संशा पर्यंत (सूरत) नजीक नारी नरीच्या किनाऱ्यावर एका घोडीचे रूप धारण करून तर लागली. सूर्यनारायणांनी आपले शशुर विश्वकर्मी हांना आपल्या मुलीच्या व अप्यास सांसितले, तसेच स्वतःचा तेजोमय प्रकाश किरणांच्या सहाय्याने त्यांनी

सर्वत्र नद्दर फिरविली, परंतु तिचा काही पत्ता लागला नाही. शेवटी स्वतःच्या योगसामर्थ्याच्या जोरावर त्यांनी संज्ञेला हुडकून काढवली. तिचे मन बळविष्णुकरता स्वतः सूर्यनारायणांनी घोड्याचे रुप धारण केले व काळांतराने तापीच्या काठावर देखांचे मिळन झाले. घोडीस्वरूप संज्ञाला सूर्यनारायणामासून नाकावाटे गर्भधारणामुळी व त्याचे पर्वेसाम म्हणजे मानवी शरीर व घोड्याचे मुख असणाऱ्या एका मुलाला तिने जन्म दिला. हाच मुलगा पुढे देवगणाचा वैद्य म्हणून अश्विनीकुमार ह्या नावाने प्रसिद्धीस आला.

सुरत व आसपासच्या भागातील दुःखाने गांजलेले लोक अश्विनीकुमार नामक ह्या स्थळाला येऊन विसावतात व मानसिक समाधान पावल्यानंतर परत जातात. कित्येक भाग्यवान लोकाना ह्या ठिकाणी महात्म्याच्या दर्शनाचा लाभ घडलेला आहे व त्यायोगे त्यांचा भाग्योदयही झाला आहे.

सुरत शहरात चौक बाजार ह्या ठिकाणी एक शिंपी स्वतःच्या कुंडंबासूर राहतो. अस्पूर कमाई व एकांच कमविणारा असल्यामुळे संसाराचा गाडा रेटणे ह्या त्याच्या बाबतीत कसरतच होती. कामाच्या अभावी व परिस्थितीने गांजलेला असल्या कारणाने तो कंटाकून वारंवार अश्विनीकुमाराच्या ओसरीचर जाऊन वसत असे. हे ठिकाण सुरतपासून अडीच मैल दूर आहे. सर्वं घर मार्गात तो मुखाने 'साई' 'साई' असे नामस्मरण करीत जात असे व त्याच रस्त्याने परत येई. असे एके दिवशी तो नित्यप्रमाणे सुरतहून निघाला व बराच रस्ता कापल्यावर त्याला एक मुझ दाढीधारी फकीर चाटेत मेठला. त्या फकीराचा चैहेरा डुवेहुव श्रीसाईरामांसारला होता. फकीराने त्या शिंप्याला थांबून विचारले, "अरे घरी गिन्हाईके तुझी वाह पाहत असताना त् अश्विनीकुमारला कशासाठी चालला आहेत?"

श्रीसाईरामांसारल्या दिसणाऱ्या फकिराच्या दर्शनाने शिंप्याचे हृदय सद्गमिती झाले. त्याने नजिकच्या घरी जाऊन पाणी मागून आपले व ते पाणी त्या फकिराला पाजून उरलेले पाणी स्वतः प्याला. नंतर फकिराच्या आजेप्रमाणे अश्विनीकुमारकडे न जासा तो घरी परतवा. तेथे खरोखरच वरीच गिन्हाईके त्याच्यासाठी खोलेवून राहिले होती. त्या क्षणापासून त्याच्या धंद्याला अचानक गति मिळाली व आज अशी परिस्थित आहे की अनेक काशगिर पदरी असूनही त्याला क्षणभरही मुररुत मिळत नाही.

सुरत येतील श्री साई मंदिरातील श्री बाबांच्या कफन्या हाच शिंपी नियां शिवतो. अशावेळी आपली सर्व कामे तो बाजूस सारतो. सुरुवातीला कफनीच्या शिलाईचे उत्तम तो न चुकाता श्री बाबांच्या चणावर अर्पण करीत असे. एकदा श्री बाबांनी त्याला स्वप्नांत दर्शन देऊन सांगितले, "कफन्यांचे शिलाईचे उत्तम मला अर्पण करीत असलास तरी त्याचे कृत्य त् स्वतःकडे का घेतोस? ह्या विश्वास कर्ता करविता भीच आहे". त्यावेळेपासून भक्तांपासून कफनीच्या शिलाईचे पैसे घेण्यात

शाने बंद केले. हा शिंग्याचे नाव आहे. श्री. बच्चुभाई नगीनदास डेलर व त्याचे दुकान आहे मंदिराच्या समोर.

श्री. बच्चुभाईच्या तोंडून बरील इकीकत कळल्यानंतर एका गृहस्थाने अश्विनी-कुमाराच्या ओवरीत इसून “श्री साईसच्चरिता”चा जमेल तेवढा पाठ करण्याचे ठरविले. १० मार्च १९६६ (गुरुवार) हा दिवशी सदर गृहस्थाने पारायणास सुरुवात केली व हृषीपर्वत त्याचे १३ अध्याय वाचून झाले. घरी परतताच नोकरी मिळाल्याची आनंद-द्वापक वाती त्याच्या काणी आली. १४ मार्च १९६६ हा दिवशी कृतशतापूर्वक तो नोकरीवर रुजू झाला.

बाबा नाथपंथीच होते?

प्रेषक : श्री. सुरेश शांताराम सातपुरे
द्वारा : सातपुरे स्टोअर्स,
४९८, जाम विल्डींग, जालंडण, मुंबई १२

● बाबा, हिन्दू की सुखलमान? बाबांचा पंथ कोणता? बाबा सिद्ध की साधक? शाबाबत आतापर्यंत न्यूप नवाचा झाली आहे. बाबा स्वतःस जरी साधक म्हणजे “अलाचा बंदा सेवक” म्हणजेवीत होते, तरी बाबा म्हणजे ईश्वराचाच एक अवतार होता. यात कसलीही रांका नाही. आणि मग...! ज्याने मुळी तमाम मानव जातच विमीण केली; त्याला जाती, धर्म, पंथ इत्यादी कृतिम भासरूपी बंधनात अडकविष्ण्याचे गरण काय? या लेखाचा हा अव्यापारेषु व्यापार कशाला? तर त्याचे उत्तर असे की, वतःच्या या भायारूपी जगात, बाबा स्वतःच एक माथा होऊन अवतरले. आणि हे म्हटला की, जाती धर्म इत्यादी आलेच! भगवंत बाबांचे रूपाने देह धारण नसल तुमच्या आमच्यात वावरला... बोलला... रमला, हेच त्याचे कारण!

जेव्हा जेव्हा अनाचार बाढला, किंवा भक्त संकटात पडला असता अनेक वेळा गवंताने देहरूप धारण केले. राम अवतार... श्रीकृष्ण अवतार... गणगामुरात श्री वृक्ष किंवा अवकलकोटास स्वामी समर्थाच्या रूपाने ईश्वर प्रकट झाला अशाच प्रकारे. तोंचा उद्घार करण्यासाठी किंवा दुष्टांचे पारिपत्य करण्यासाठी नवनाथ प्रकटले होते. शाच कारणासाठी भगवंत बाबांचे रूपाने प्रकट झाले. बाबा म्हणजे, प्रथम गवंतच. कारण भक्तांच्या पूज्य दैवतानुसार त्याला ते दर्शन देत. कुणाला... राम-वतार, कुणाला कृष्ण अवतार तर कुणाला पंढरीचा विठोबा! थोडक्यात बाबा इण्जे प्रत्यक्ष नारायणच हे उघड सत्य आहे.

आता नवनारायण आणि बाबा यांची तुलना केली तर नाथांच्यात व बाबांचे वागऱ्यात बरेच साम्य दिसते. नाथांनी ज्यावेळी अवतार समाप्ती केली, तेव्हा त्यांनी आपल्या समाध्या काहीश्या मुसलमानी पद्धतीने वांधण्याची आशा केली. कारण नाथांनी आपल्या अंतर्ज्ञानाने ओळखले होते की, पुढे मुसलमानी राज्य घेईल, व ते हिंदू दैवतांचा नाश करण्याचा प्रयत्न करतील आणि घडलेही नेमके तसेच! मुसलमानी राज्य आले ... त्यांनी हिन्दूच्या देवळांचा व दैवतांच्या मूर्तींचा नाश केल ... पण, तरीही त्यांनी नाथांच्या कुठल्याही समाधीस हात लावला नाही. ते मुसलमानी पीर समजून!

परंतु एक गोष्ठ स्वावेळी नाथांचे लक्षात राहीली असली पाहिजे; ती म्हणून हिंदू व मुसलमानांमधील एकमेकांचा कट्र द्वेष! बास्तविक दोन्ही त्यांचीच लेकरे, ते आपआपसात भाडतात... लडतात! हे त्या भगवंतास कसे बरे सहन होणार? म्हणून नाथांनी पुढ्हा बाबांचे रूपाने जन्म घेतला!

मात्र या वेळी, जनकत्याणाशिवाय हिंदू मुसलमानांतील बैर नष्ट करणे हा एक महत्त्वाचा उद्देश होता. पैशी, पहिला उद्देश सरळच होता. परंतु दुसरा उद्देश सध्य करावयाचा म्हणजे नुसारा उपदेश करून किंवा प्रचार करून भागण्यासारखे नव्हते त्याकरीता स्वतःचे आंचरण तसेच ठेऊन त्याचा आदर्श लोकांपुढे ठेवणे हात जास्त परिणामकारक भार्ग होता. तेव्हा बाबांनी स्वतःचे आचरण हिंदू किंवा मुसलमान पद्धतीने न ठेवता, संमिश्र ठेवले की, जेणे करून : हिंदू व मुसलमान वेगळे नाहीत त्यांतेचे प्रस्यास यावे. दासगण महाराजांनी म्हटलेच आहे की,—

यवन म्हणवे तरी ठेविसी गंधावर प्रेमा।

हिंदू म्हणून तरी सदैव वससी मशिदीत मुखधामा।

या दृष्टीने बाबांचे भक्तात हिंदू तसेच मुसलमानही आहेत ही गोष्ठ लक्ष्य धेण्याजोगी आहे. वरील प्रमाणे बाबांचा अवतार धेण्याचा एक महत्त्वाचा उद्देश सध्य केल्यानंतर बाबा नाथपंथीच का? याचा विचार करू—

नाथांच्यात व बाबांच्यात बरेच साम्य होते. ह्याविषयी वरेच सांगता येणे शक्य आहे. परंतु विस्तारभ्यासतव फक्त महत्त्वाच्याच मुद्यांचा विचार करणे क्रमप्राप्त ठरू ते मुद्दे असे—

(१) भस्म किंवा उदी :

भस्म काय किंवा उदी काय? दोन्ही एकच! नाथ ज्याप्रमाणे प्रसाद देतांनी किंवा दुःखभार इलका करण्यासाठी भस्म देत त्यांच प्रमाणे बाबाही उदीचाच वापर करीत. ग्रथम बाबा, काही औषधे देत पण नंतर नंतर त्यांचे सर्व काम उदीवरच चाचण्यावरून बाबांचे व नाथांचे शस्त्र एकच होते. ते म्हणजे उदी किंवा भस्म!

(२) योगसाधना :

प्रत्येक नाथपंथी माणसाने नित्य योगसाधना केलीच पाहिजे असा दंडक आहे. त्याथ हे, योगविद्या प्रवीण होते. बाबाही लेंडी बागेत नित्य नियमाने योगसाधना करीत. त्यावेळी त्यांना तेथे एकांत हवा असे. व योगसाधना नेहमी एकांतातच करता येत असल्याने, बाबा लेंडीबागेत नित्य नेमाने योगसाधनाच करीत हे उघड आहे. या संदर्भात एका गोष्टीना उल्लेख करावासा वाढतो. “ बाबांनी स्वतःचे अवश्य काढून बाजूला ठेवले अहेत असे दृश्य काही लोकांनी पाहिले होते. तसेच, बाबा आपल्या शेटातील आतडी काढून ती स्वच्छ करून जांभळीच्या झाडावर बाबत टाकल्याचाही उल्लेख आहे. हा योगविद्येतील किंचित्‌सा “ धौती ” सारखा प्रकार असून “ धौती ”-मध्ये ज्याप्रमाणे कापडांची लांब चिंधी तोडावाटे गिळून ती काही वेळ आतड्यात फिरवून पुढा बाहेर काढतात त्यातलाच हा प्रकार! परंतु हा आत्मेतिक वरच्या दर्जाचा होय.

दुसऱ्या एका प्रसंगी प्राणरहीत अवस्थेत राहाण्याचा प्रयोग बाबांनी तीन दिवस-मध्येत केला होता. त्यावेळी काही लोक बाबांनी समाधीच घेतली असे समजले. परंतु शासरहीत, चलनवलन अजिजात वंद असलेला बाबांचा देह, तीन दिवसानंतर पुन्हा वित्तन्यमय झाला. या गोष्टीचे अनुसंधान नवनाथांतील एका कथेत मिळते. मंडिल्ड-नाथांनी राजांच्या शारीरात प्रवेश करण्यासाठी आपला देह सोडला व कार्य संपल्यावर तुम्हा त्यांनी स्वशरीरात प्रवेश केला.

बरील सर्व गोष्टी योगविद्येत नैपुण्य मिळविल्यासेरीच जमणे अशक्य आहेत. नाथांप्रमाणेच बाबाही योगविद्येत प्रविण होते.

(३) अशी त्राटक :

अशी त्राटक म्हणजे पेटल्या ज्याळाकडे पापणीही न लवू देता टक लाशून पहाणे. अशी त्राटक ही अस्थंत कठीण साधना आहे. त्याकरिता बरीच बंधने पाळावी लागतात. यामुळे ही साधना असामान्य पुरुषांसच फक्त करिता येते. बाबा, ही साधना नियमीत नणे करीत असावेत.

बाबांनी द्वारकामाईत पाऊल ठेवताच तेथे आपल्या मंत्र-बळाने अशी प्रज्ञलित केला. तो अशी ते जिवंत असेपर्यंत पेटत होताच; पण अजूनही तो अखंड पेट आहे. पण हा अशी बाबांनी इतरत्र न पेटविता आपले बसण्याचे जागेच्या बरोबर समोरच नियविला आहे. ही गोप्ट लक्षात घेण्याजोशी आहे. अशी व बाबांनी बसण्याची जागा शरील अंतरही अशी त्राटकांचे दृष्टीनेच ठेवले आहे. अन्यथा, बाबांना तो इतरत्र कोठेही नियविता आला असता. यावरून बसल्या जागेवरूनच अशीत्राटक करता यावे या झेशानेच तो अशी तेथे पेटविला होता. या बाबीतला “ साईं चरितातील ” एक झेल पढा —

विटेचा त्या आधार घेऊन । नित्य एकांत होता रजनी ॥

बाबा मशीदीत स्वस्थ मनी । आसन लावून बैसत ॥ अ. ४४ ओवी ४६

यातील “नित्य एकांत होता रजनी” हे चारही शब्द बोलके आहेत. यावरु ब्रावा, रोज रात्री न चूकता अगी त्राटकच करीत हे स्पष्ट होते.

आता, नाथ पंथी हेच या त्राटकाचे जनक होते, व ते कडकडीत ब्रह्मचर्य पाळी असल्याने त्यानाच हे त्राटक करणे शक्य होते. नाथ पंथातील हे सुप्रसिद्ध त्राटक बाबा करीत असल्याने ब्रावा नाथपंथीच होते असे समजप्यास हरकत नाही.

(४) मंत्रविद्या :

नवनाथ व मंत्रविद्या हे समीकरणच जगू ठरलेले आहे. विचवाचे किंवा सर्वांचे विष उत्तरविष्ण्याचे मंत्र बहुतेक नाथ पंथापासून चालत आलेले आहेत.

एके प्रसंगी, शामास सर्व चावला असता, त्याला बाबांचे पाथाशी नेण्यात आले तेहा ब्रावा त्याला रागावून अगदी शिव्या देत चालता हो म्हणू लागले; लोकांना आश्वर्य वाटले की ब्रावा असे, एकाएकी शिव्या का देतात? पण वस्तुतः तो एक विष उत्तरविष्ण्याचा पंचाकारी मंत्र होता व ते त्या विद्यास खाली उत्तर ... चालता हो असे म्हणत होते.

यावरुन बाबांनाही नाथपंथातील ही मंत्रविद्या अवगत होती.

(५) जीव ब्रह्म सेवा :

जीव ब्रह्म सेवा म्हणजे भूतलावरील मानवांचा, प्राण्यांचा व जीव-जंतूचाहु दुःखभोग करी करणे, कारण अखेर प्रत्येक जीवजंतुसुद्धा अंतर्यामी ब्रह्म आहे. तुक बांगी म्हटलेच आहे – “जे का रंजले गांजिले, त्यासी म्हणे जो आपुले. तोची सांगी ओळखाचा देव तेथेची जाणावा.” जो शा भूतकालावरील जीव-जंतूची निःस्वार्थ सेवा करतो तो स्वतः देवच होय. नाथ ही जीवब्रह्म सेवा करीत. तोच जीव ब्रह्मसेवा बाबांना पुढे चालविली. नाथ ही सेवा, “विश्वची माझे घर” या तत्त्वावर गावोगावी फिल ज्यास जस्तर असेल त्यास मदत करीत. ब्रावा मात्र शिरडीत राहूनच कार्य करीतकाळ काय तो फरक.

ब्रावा, रोगांच्या जखमा स्वतःचे हाताने धुवून त्यांना औषधपाणी करीत. गोष्ट सर्वश्रूतच आहे. तसेच नाथ ज्याप्रमाणे रोगावर औषध किंवा संकटावर उत्तम म्हणून भस्म मंत्रन देत. त्याचप्रमाणे ब्रावाही उदी बेऊन भक्तांची दुःखे दूर करीत. ब्रावा, आपल्या अनेक तासांच्या अगी त्राटकाने उदीत अमाप शक्ती उत्पन्न करीत त्यासुलेच उदी अर्थात प्रभावशाली होत असे. आजही उदी तितकीच प्रभावी असे यावरुन बाबांचा अगी त्राटकाचा अभ्यास किंती जबरदस्त होता याची कल्पना येते.

(६) कफनी :

नाथ पंथातील कफनीप्रमाणेच ब्रावाही तशाच प्रकारची कफनीं वापरीत हे

आणखी साम्य आहे. मात्र नाथ पंथातील कफनीप्रमाणे बाबा, भगव्या रंगाची कफनी वापरीत नसत. कारण तसे केले असते तर पूर्वी उल्लेख केल्याप्रमाणे बाबांच्या प्रमुख झेशाविष्ट ते ठरले असते. म्हणून बाबांनी पांदरा रंग निवडला असावा.

(७) समाधी :

बाबांची समाधी व नाथांची समाधी यातील साम्य ही एक महत्वाची गोष्ट आहे. बाबांची समाधी ही, हिन्दूचीच समाधी आहे. कारण हिन्दूची समाधी नेहमी उत्तर दीक्षिण असते. या उलट मुसलमानी किंवा सूफी तुर्बत ही नेहमी पूर्व पश्चिम असते. हुक्माही एक महत्वाचा! फरक अशा समाधीमध्ये असतो. मुसलमानी तुर्बत ही वरती मोलाकार असून अर्धवर्तलाकार असते व सूफी तुर्बत ही वरती निसुळती होत जाणारी किंवा असते. या उलट हिन्दूची समाधी सरळ व लांबट आकाराची असते व तिला प्रारम्भ नसतात. यावरून बाबांची समाधी ही मुसलमानी किंवा सूफी पंथाची नसून हिन्दूचीच आहे हे उघड आहे. मढी येथील कानिफताथांची समाधी व बाबांची समाधी शब्दी गुप्तकळ साम्य आहे.

बाबांनी स्वतःची समाधी कोठे चांधावी ती जागा व ठिकाण कोठे असावे हे खांदी जिवंत असतानाच दाखविले होते. याचा साईद्याचरितातील उल्लेख पहा—

पहा तो सभामंडप कोण। बाबाही बोट दाखविले ठिकाण।

म्हणले तेचे समाधी खोदून। द्या मष ठेऊन ह्या जागी।

अध्याय ४४ ओवी ६५

(८) नंदादीप :

हिन्दू समाधीजवळ सतत नंदादीप पेटत असतो. तसा इस्लामी समाधीचे जवळ इथीही नंदादीप असणार नाही. बाबांचे समाधीचे दोन्ही बाजूस अहोरात्र समया जळत अलात. यावरून बाबांची समाधी ही नाथपंथीय असावी ह्या तकीस बळकटी येते.

(९) हनुमान मंदिर :

नाथपंथी समाधी म्हटली म्हणजे जवळच हनुमानाचे मंदिर असणारच. बाबांचे समाधीपासून जवळच हनुमान मंदिर आहे.

(१०) गुरुचे महत्व :

नाथपंथात गुरुस अनन्य साधारण महत्व असते. बाबा गुरु पाडुका स्थानास कीटी महत्व देत हे मुद्दाम लिहिष्याची जरूरी नाही. बाबांचे बोलण्यातही वारंवार गुरु नाव येई. अनेकदा बाबांनी भक्तांना गुरुच्या महानतेचे वर्णन केले आहे. त्यांन बाबा गुरुस अत्यंत महत्व देत. मात्र इतर पंथात गुरुचे महत्व नसते असा या शास्त्राचा अर्थ नाही.

(११) वाहन :

नवनाथांचे आवडते वाहन म्हणजे अश्व! काही नाथभक्तांना, घोड्यावर वसून

नाथांनी दर्शन दिले आहे. मढी येथील कानिफनाथांच्या समाधीजवळ एक पितळी अश्व आहे. बाबांचेही आवडते वाहन अश्व होते.

(१२) धूनी :

नाथपंथी योग्याच्या मठात सतत धूनी पेटत असतेच. बाबांच्या द्वारकामाईतही सतत धूनी पेटत असे. अर्थात नाथांहतकीच बाबांनाही धूनी प्रिय होती. अशी धूनी पेटत असली म्हणजे योगसाधना किंवा ध्यानयोग आचरताना लवकर व उत्तम एकाग्रता होते.

(१३) तुळशी वृद्धावन :

नाथपंथी समाधीचे आसपास तुळशी वृद्धावन असलेच पाहिजे. बाबांचे द्वारकामाईतही तुळशी वृद्धावन आहे हाही एक महत्वाचा पुरावा आहे.

वरील दिलेल्या साम्यांच्या कलमांची थादी अजूनही बाढविता येईल. परंतु हे लिहिण्याचा मतितार्थ लक्षात येण्यास वरील गोष्टी पुन्या आहेत. एकदण नाथांचे आवडी-निवडीत य बाबांचे आवडी निवडीत बरेच साम्य दिसते. यावरून बाबा नाथपंथीच होते, असे मला तरी बाटते. कदाचित, मला नाथपंथ आवडतो म्हणून मला बाबा तसे दिसत असलीला. कारण बाबा भक्तांना त्यांच्या पूज्य देवताप्रभाणेच दिसतात, असे म्हटलेच आहे. अखेरील पाण्या तुक्का रंग कसा या चालीवर “भगवंता तुक्का रंग कसा ! अर्थातच भक्ताला आवडेल तसाच ! हे खरे !

॥ ॐ चैतन्य बालदर नाथाय नमः ॥

॥ श्री साईनाथार्पणमस्तु ॥

संतचूडामणि भगवान श्री साईबाबा

(जीवन आणि कार्य सचिव श्रंथ)

लेखक - श्री. का. सी. पाठक

रिसिव्हर श्री साईबाबा संस्थान शिर्डी

व

श्री. सदानंद चैद्वणकर

कार्यकारी संपादक श्री साईलीला

लौकरच प्रसिद्ध होणार.

वयोवृद्ध साईभक्त - श्री नानासाहेब रासने

● साईनंद

• शिरडीच्या समाजी मंदिरात आरत्यांच्या वेळी सुव्यवस्था राखण्याच्या दृष्टीने ग्रन्त करणारी एक वयोवृद्ध खादी वेषधारी व्यक्ति हमेशा भक्तांना दिसून येते. वयाची विहऱ्यातीली उलटलेली ही व्यक्तित देहयाण्याने अगदी शिडशिडीत जरी असली तरी बोलण्यात व बागण्यात अददी अज्ञही ताठ आहे. अनेक भक्तांना या व्यक्तिवदल आपुलकी व कुतुहल चाटत असते. ही व्यक्तित आहे श्री. नानासाहेब रासने. परिचित मंडळी त्यांना नेहमीच नानासाहेब या नावाने पुकारतात. श्री साईशांच्याचवदल मनात अस्यादर व अपरंपार श्रद्धा ठेवून आज ही व्यक्तित शिरडीत वावरत असते.

रासने मंडळी ही मूळ अहमदनगरची. पण आता त्यांपैकी कांहीची फाटापूढ झाली आणि हे नानासाहेब पुण्याला गेले. पुण्याला स्थानिक होऊन तसेवात व्यवसाय करून आता त्यांनी शिवाजी नगरला रासने प्लाटमध्ये एक छानसे शिरौमंदिर उभारून आहे. आपल्या परम देवतावदलची श्रद्धा आणि प्रचार-प्रसार नानासाहेबांनी आपल्या दृष्टांत केला ही खोलाच्या कौदुकाची गोष्ट आहे.

नानासाहेबांच्या जन्म शके १८२२ च्या दत्तजयंतीला म्हणजे १९०१ साली अहमदनगर येथे द्याला. त्यांच्या वडिलांनी नाव श्री दामोदरपंत व आईचे जानकीबाई. दामोदरपंत उर्फ दामुळाचा यांनी वारांची प्रत्यक्ष सेवा केली आहे. श्री साई लच्चवरीकृत त्यांचे वदलचा उहाळव्यासी आहे. दामोदरपंतांना चार पुत्रांचा लाभ झाला. त्यात निमा हे सदोत थोरले. दामुळण्यांचे नगरला तांब्या-पितळेच्या भांडांचे दुकान होते. गावप्रमाणे तांगड्यांचामी ठोकवंद व्यवहार ते करीत. दामुळण्या श्रीबाबांचे महाभक्त आपल्या कुटुंबाला पक्षिता कुलगा होताच त्यांनी त्याता बाबांचे मांडीवर आणून उलिले. नाना सदा वयांचे असनाना बाबांच्या भांडीवर बसले तेव्हापासून त्यांना तांब्याचवदलचा जो जिवहाळा, प्रेम व भक्ती वाटत आहे ती अगदी आज्जतागायत-

नानांचे शिक्षण नगरन्चय म्हुनिसिपालीच्या शाळेत व पुढील शिक्षण पुण्याच्या दूत्तम मराठीत झाले. सहवीपर्यंतचे शिक्षण झाल्यावर नाना आपल्या वडिलांना धंदथात मदत करू लागले, दुकानावर बसू लागले. २० जानेवारी १९४१ रोजी वयाच्या ८९ व्या दर्शी नानांचे वडील कालवश झाले. परंतु जातांना त्यांनी नानांनाच काय पण आपल्या सर्व मुलांना श्री बाबांची भक्ती मनापासून करा असा उपदेश वेला तो मात्र त्या त्यांनी अगदी तंतोतंत पाळला आहे. यासुले नानांच्या उर्वरित आयुष्याचे अगदी भले झाले आहे.

आपल्या उद्योगाचे निमित्य नाना पुण्याळा गेले तरी १९२९ सालापासून ते पुणेकर मंडळीचे बरोबरही वारंवार शिर्डीला येत असत. आज श्री साईबाबा संस्थान शिर्डीचा कारभार शासनातर्फे चालविला जातो पण श्री बाबांच्या निर्वाणानंतर सुशिक्षित व सेवाभावी व्यक्तींनी पुढे येऊन संस्थान कमेटी १९२२ साली स्थापन केली, त्यास श्री. दामोळकर यांचे यत्न कारणीभूत होते. १९३८ साली नानासाहेब या संस्थान कमेटीवर सभासद म्हणून निवडून आले, पुढे संयुक्त कार्यवाह म्हणून निवडले गेले व १९४७ साली यशवंतराव गाळवणकरंते जागी एक विश्वस्त म्हणून निवडले नेले. अशा प्रकारे नानांनी श्रीबाबांचे वेळेपासून तो आजतागायत शिर्डीतील सर्व ती स्थित्यंतरे पाहिलेली आहेत.

श्री. नानासाहेबांचा विवाह १९२० साली झाला. त्यांचा विवाह १९१७ सालापासून ठरला गेला होता. यांच्या सौभाग्यवती या पंढरपूरन्या पूर्वीश्रीमीच्या कुमारी सुंदरा मांगले. नानांना त्याचेपासून मधुकर, साईदास व साईप्रताप हे तीन उन्ह व तीन कन्या लाभल्या. नानांच्या एका कन्येचा विवाह होऊन ती धारवाडला गेली आहे. दोन कन्य्यांचा तग्नाच्या बाकी आहेत.

श्री नानासाहेबांनी १९५० च्या विजयादशमीचे सुमुहुर्तीवर 'साईदास मंडळ' या नावाची एक संस्था स्थापन केली. श्री साईबाबांच्या तत्वांचा प्रसार-प्रचार ही संस्था करते आहे. या मंडळातर्फे सुंदरसे मंदिर यासने चाळ, शिवाजी नगर पुणे येथे बांधण्यात याले असून त्यातील श्री बाबांच्या पाढुकांची स्थापना ऑल इंडिया साई समाजाचे अध्यक्ष श्री. नरसिंह स्वामी यांच्या शुभ हस्ते झालेली आहे. श्री. पी. एस. राव हे या संस्थेचे सद्याचे अध्यक्ष आहेत. श्री. नानासाहेब वर्षातून तीन चार महिने शिर्डीत श्री बाबांच्या सहवाशात असतात. उरलेला काळ पुण्यात आपल्या संस्थेच्या विकासाच्या कायरीत खर्च करतात. आपले उर्वरित आयुष्य भजन किंतन, गायन करीत करीत श्रीसाईच्याच सेवेत खर्च होणो अशी एकच एक अभिलाषा त्यांना लागून राहिलेली आहे.

तुमचे श्रीसाईबाबांविषयी सामान्य ज्ञान किती आहे ?

(पुढीलपैकी सहा प्रश्नांची उत्तरे बरोबर देता आल्यास तुमचे सामान्य ज्ञान वरे, आठ बरोबर देता आल्यास चांगले व सर्वच्या सर्व बरोबर देता आल्यास उत्कृष्ट समजावे.)

१) चांदभाईच्या ... सोयरीक शिर्डीच्या मुळीशी जमली होती. त्या वज्हाडा- बरोबर श्रीसाईबाबा शिर्डीत पुन्हा आले.

अ) मामाची, ब) भाऊची, क) भावाची, ड) आतेभाबाची.

२) कुणबद्याच्या वेशात श्रीबाबांनी पुणे रेल्वे स्थानकावर श्री ... यांना दर्शन दिले.

अ) मानकर, ब) नूलकर, क) चांदोरकर, ड) निमोणकर.

३) द्वारकामाईतील मिंतीबरील पालीला भेटण्यासाठी म्हणून औरंगाबादहून तिची ... आली होती.

अ) आई, ब) मैतीण, क) बहिण, ड) भाची.

४) श्रीसततशूगी देवीने ... यांना स्वप्नात येऊन सांगितले की तुम्ही शिर्डीच्या बाबांच्याकडे जा.

अ) आप्पाजी, ब) काकाजी, क) नंदलाल, ड) रामलाल.

५) पंचिका वगैरे गुंडाळून आता माझ्यावर विश्वास ठेव असे बाबांनी ... बाईना सांगितले.

अ) गोखले, ब) खापडे, क) टेंडुलकर, ड) चांदोरकर.

६) श्रीबाबांनी ... दिवशी धूनीमातेसमोरील खांवाची पूजा कर असे शामाला सांगितले.

(अ) गोकुळअष्टमी, (ब) विजयादशमी, (क) गुरुपौर्णिमा, (ड) नारळीपौर्णिमा.

(७) पीठ वेशीवर टाकून शिर्डी गावातील पटकीची साथ बाबांनी घालविली

(अ) तांदुळाचे, (ब) गव्हाचे, (क) चण्याचे, (ड) बाजरीचे.

(८) तू आता त्रिशूल काढ असा दृष्टांत बाबांनी श्री. मेघा यास दिला तेव्हा मेघा .....झोपला होता.

(अ) दिक्षित वाढ्यात, (ब) साठेवाढ्यात, (क) द्वारकामाईत, (ड) लेंडीवागेत.

(९) बाबांनी दामुधण्यांच्या.....बायकोस खाण्यासाठी चार अबे कोळऱ्यात ठेवून दिले होते.

(अ) मोठी, (ब) धाकटी, (क) मधली, (ड) दुसरी.

(१०) बाबांनी देह ठेवल्यावर.....यांना दृष्टांत दिला की मी जिवंत आहे माझी आरती कर.

(अ) जोग, (ब) लक्ष्मण मामा, (क) चंद्रभान शेठ, (ड) आप्पा जागले.

उत्तरे

(१) -ब, (२) -अ, (३) -क, (४) -ब, (५) -क, (६) -क, (७) -ब, (८) -अ, (९) -ब, १० -ब.

—श्री. माधवराव गोरे, विनायक बाग, बालाजी मंदीर मार्ग, कुर्ला ७०
३ दा. ली.

ॐ महणजे काय ?

— डॉ. अनिल जायस्वाळ,
श्री साईं क्लिनिक चितार ओळ, नाशिंगर - २.

‘व्यक्ता तु प्रथमा मात्रा द्वितीया संज्ञका ।
मात्रा तृतीया विच्छिन्निरद्विमात्रा परं पदम् ॥ — (मार्कन्देय पुराण)

प्रथम मात्रा ‘अकार’ अर्थात्
पृथ्वी, ब्रह्मा, अग्नि इत्यादी
द्वितीय मात्रा ‘अकार’ अर्थात्
अंतरिक्ष, विष्णु, आदि अव्यक्ता आहेत
तृतीय मात्रा ‘मकार’ महणजे
द्यौ, शिव, विच्छिन्नि व त्यावरील अर्धमात्रा महणजे च
‘परम-पद’ आहे.

‘यद् योगिनः सदोद्युक्ताः पुण्यपाप क्षयोऽक्षयम् ।
पश्यन्ति प्रणवे विन्यं तद्रिष्णोः परमं पदम् ॥

— (विष्णु पुराण १-९-५४)

अर्थात् सदा सर्वेदा साध्नेत उद्युक्त, ध्यानात निपुण असा योगी पुरुष सर्वं पाप-
पुण्य क्षय झाल्यावर अँकार या प्रणवाक्षरातच समाविष्ट असणाऱ्या विष्णुन्नाथा त्या
‘अक्षय’ अशा ‘परम-पदास’ पाहू शकतो.

आता हे ‘परम-पद’ महणजे काय ?
तर ‘ध्यानविन्दूपनिषद् - २’ मध्ये महटलेले आहे :—
बीजाक्षरं परं बिन्दुं नादं तस्मोपरि स्थितम् ।
सशब्दं चाक्षरे क्षीणे निःशब्दं परं पदम् ॥

महणजे अँकार हे केवळ एक वी मात्र आहे. त्याच्याही पलीकडे असणाऱ्या
विन्दूवर ‘नाद’ वसलेले आहे. शब्दावरोवरच अक्षराचादेखील ‘नाद’ क्षीण झाल्यावर
त्या शब्दवृत्त्य अवस्थेस परम पद महाद्वया गेलेले आहे :

आता आपणच सांगा वरं वाचक वंशूनो ।

आपण अस्पृष्टति अज्ञानी पामरास हे सर्व दिसणे वा समजणे शक्य तरी आहे
काय ? किंवा हे सर्व समजण्याची काही क्षुल्क व्यक्ती-विशेषांना वगळल्यास वा
‘कलीयुगी मानवां ची योग्यता तरी आहे काय ?

“हे सर्वं ज्ञान खोदे आहे ॥—असे भी कदापिही मृत्युं शकत नाही. कारण मूलातच भी अज्ञानी. परंतु या सर्वं पुरातन काळातील शास्त्र-पुराणातव्या गोष्टी कदाचित् सत, द्वापार व वेतायुगी मानवास शक्य असतील.

सध्या तर आपली ही दयनीय अवस्था आहे की साक्षात् ‘श्री साईबाबा’ जरी आण्यासमोर उमे झाल्यास, आपण त्यांना ओळखू शकणार नाही, हे निश्चित.

“भी साईबाबा आहे “—असे त्यांच्या वारंवार औरहून संगण्यावरही आपण कदाचित् तुरंतकृत करू.

तर मग या ॐ कारात सभाविष्ट असणाऱ्या ब्रह्मा, विष्णु, शिव इत्यादी ईश्वरास पाहण्याची, ध्यानात निपुण व साधनेते उद्युक्त राहून पापपुण्याचा क्षय करवून घेण्याची लायकी या ओळीच्या लेखकात तरी नाही. मग ॐ कारा पलिकडचा बिंदु व त्यावरील ‘नाद’—कसा काय दिसणार?

श्रीसाईसमर्थानी म्हटलेल्या ओळी वाचकाना आठवतच असतील :—

“आकाशवत् अविच्छिन्नं। जन्मविनाशं विलक्षणं।

‘ॐ प्रणव’ ज्यांचे आलंबनं। निरालंबनं निष्कलं जो ॥

परब्रह्म तें ज्ञातव्य । अपरब्रह्म तें प्राप्तव्य ॥ १०२ ॥

ॐ तत्पतीक ध्यातव्य । उपासितव्य सर्वदा ॥ १०३ ॥

सर्वं वैदांचं जे सारं । प्रणवस्वरूपं तोच ॐ कर ।

तयाचा सार्थं जो निर्धार । तोच विचारं महावाक्याचा ॥

वेदस्वयं जे प्रतिपादिती । जे अतिप्रयत्नं जन संपादिती । ॥ १०४ ॥

यदर्थं ब्रह्मचर्यं आचरिती । ॐपदं महणती तयासी ॥ १०५ ॥”

(—अध्याय १६ श्रीसाईसन्नरित)

अर्थात :—“जन्ममृत्युं स्थितीच्याही पलीकडे आकाशासारख्या अखंड आवरणाद्वारे ज्ञाकल्या जाऊन ज्यास ॐ या प्रणवाक्षराचाच आघार आहे, ज्यास परब्रह्म विषयी ज्ञान व अपरब्रह्म सुद्धा प्राप्य आहे, ज्यास ॐ या प्रणवाक्षराचाच ध्यास असून दुसरे तिसरे काही एक नको, ज्यांनी महान प्रयत्न करून व ब्रह्मचर्याचे आचरण पाळून सर्वं वैदांच्या सारस्यां ॐकारास ओळखले आहे—तोच—केवळ तोच ‘ॐपदं वा परम-पदं’ पाहू शकतो. पुढे श्रीसाईबाबा महणतात—

“असो तया पदाचा आकम । करू जाता जरी दुर्गम ।

तरी ते अध्यासियां सुगम । होता परम गुरुङवृत्ता ॥ १०६ ॥

ईद्रियामाजिलं जां स्थूलं परम । तेथनं धरितां अनुक्रम ।

आदरितां सूक्ष्मं तारतम्यक्रम । सावे अविश्वम साधका ।

ते हे ॐ शब्दवाच्यं अक्षर । सकलं तपाचे जे सार ॥ १०७ ॥

उच्चारमात्रे स्फुरे अर्थसार । साक्षात्कार आवर्तने ॥ १०८ ॥

(—अध्याय १६—श्री साईसन्नरित)

अर्थात :— “ परमपदास पोहचणे फार कठीण असले तरी ज्या साधकास गुरुकृपा प्राप्त आहे त्यास हे सर्व काही सोपे व सुगम आहे. अनुक्रमे शरीरात वसत असणाऱ्या अज्ञातरूपी चैतन्य शक्तीद्वारे सूक्ष्म तारतम्यक्रम लक्षात ठेवून उच्चारिले मेलेले अँकर कर हे प्रणवाक्षर सर्व तपांचे व वेदांचे सार असल्यामुळे एका विशिष्ट प्रकारच्या सुरणेने साधक भारावून जातो, व या परमसुखाचा शेवट साक्षात्कारात होतो.”

पुढे स्वतः श्री साईबाबांनी श्री साईचरित्र अध्याय १६ त म्हटले आहे की :—

‘अँकर’ प्रतीक जें ब्रह्म। तेच त्यांचे स्वरूप परम।

आगमनिगमांसही दुर्गम। ते काय सुगम सर्वत्रां ॥ ११९ ॥

अर्थात आपण स्वार्थी भक्ताना वा लोभी भक्ताना तरी हे सर्व फार काय तर फारच कठीण म्हणावे लागेल.

श्री साईबाबांनी केवळतरी म्हटल्याचे आपणा सर्वांस आठवतच असेल की ;

“ कांदा त्यानेच खावा
जौ त्यास पचविष्याची
शक्ती ठेवतो. नाहीतर
परिणाम स्वरूप अर्जिंण
होणारच की.”

म्हणवूनि शाखा चंद्रन्याय ।
अंगुष्ठी तर्जनी-मध्यमा उभय ।
ठेवूनि दावी साईमय ।
सोपा उपाश निजभक्तां ॥ २४ ॥
म्हणे होऊनि निरसिमान ।
सर्वीभूती खालवी मान ।
करा एक अंगुष्ठच्यान ।
सोपे साधन भक्तीचे ॥ २५ ॥

(अध्याय २२ श्री साईचरित्र)

खण्या अर्थाने 'मानव' म्हणविणाच्या लायकीचे पाहिले नसल्यामुळे आपण सर्व 'कलीयुगी मानव'च्या कल्याणाकरिताच परमेश्वराने "साईंबाबा" रूपाने अवतार घेतला असावा असे मला बाटते.

या सर्व शास्त्र पुराणातील साधना बाजूस ठेऊन एकंदरीत किंतीतरी सोपी युक्ती त्यांनी सांगितलेली आहे. पहा —

अर्थात :— सर्वांप्रति नम्र व अहंकारशृंख्य अवस्थेत मध्यल्या दोन्ही बोटामधील पायाच्या या आंगठ्याचेच आपण ध्यान करावे असे बाबा सर्वोंस दाखवीत आहे.

आणि या साधनेस जर नामस्मरणाची साथ मिळाली झर मग काय म्हणायचे!

मा—

दृढनिष्ठा व सबूरी

यांना आपल्या मार्गे धावावे लागणार,

केवळ या सरळ-सोप्या साधनेद्वारे 'अपरीभीत-परम-आनंद' आपण सर्वोंस लुटता येणे शक्य आहे— असा निदान माझा स्वतःचा तरी अनुभव आहे.

श्रीपंतमहाराज बाळेकुंद्रीकरांची दोन पदे

लेखक : श्री. अनंत पै कांडे

इ ६०९, दादा वैद्य रोड, पणजी गोवा

प्रस्तुत लेखात एका थोर सत्पुरुषाची माहिती श्रीसाईंदीलेच्या बाचकांस करून देण्याचा मानस आहे. त्याचे नाव श्रीपंतमहाराज. बेळगावनजीक बाळेकुंद्री गावात त्यांची समाधि असल्याने त्यांना श्रीपंतमहाराज बाळेकुंद्रीकर असेही म्हणतात. हे श्रीसाईंदावांचे समकालीन होते. त्यांचा जन्म श्रावण वद्य ८ शके १७७७ मध्ये झाला. साचे व्यावहारिक नाव दत्तोपंत, बिठांचे नाव रामचंद्रपंत व मातोशीचे नाव गोदाका उर्फ सीतावाई.

वयाच्या २० व्या वर्षी अवघूत परंपरेतील परमहंस सिद्धपुरुष बाळाजी अनंत कुळकर्णी तथा बाळाप्पा यांची त्यांच्यादर कृपादृष्टी झाली व त्यांनी श्रीपंतांना आपले शिष्यत्व बहाल केले.

श्रीपंतमहाराजांसंवर्णी लिहिताना 'नाम-चिंताभणि' ग्रंथाचे लेखक ह. भ. प. रामचंद्र दत्ता कामत, चंदगडकर, म्हणतात :

"सुप्रसिद्ध सत्पुरुष श्रीपंतमहाराज बाळेकुंद्रीकर हे श्री झालेश्वरांसारखे ज्ञानी व श्री एकनाशांसारखे महान गुरुभक्त होऊन गेले. त्यांचे अमोलिक लेख

व संभाषणे 'श्रीदत्तप्रेमलहरी-पुष्पमाला' नामक ग्रंथमालेदून प्रसिद्ध ज्ञालेली आहेत गुरुभक्तिप्रेमाने तर ती अगदी ओर्धेवलेली आहेत."

श्रीपंतमहाराजांचे वाङ्मय पुष्करसे पद्यात व थोडेसे गद्यात आहे. त्यांच्या 'श्रीदत्तप्रेमलहरी' या एकाच ग्रंथात एकंदर २७३० पदे आहेत. त्यांचे गद्य वाङ्मय बहुतांशी मानवी जीवनाचे ध्येय, तर्पीत्यर्थ साधना, भोगाचा व त्यागाचा समन्वय अशा बोधपर विश्वासंवर आहे. त्यांचे पद्य वाङ्मय म्हणजे भक्तिरसाची गंगाच. वानगीदाखल त्यांची दोन पदे खाली देण्यात येत आहेत. त्यावरून त्यांचा गुरुभक्तिवरील दृष्टीकोन कढून येईल :

(१)

'हृक्मलक्षणिकेमार्जी । सद्गुरु वैसविला ।

प्रेमानंदे तो पूजिला ॥ सद्गुरु वैसविला ॥ घृ० ॥

अहंपणाचे अर्ध्य देतां । अधिष्ठानीं शोभला ।

भावातीत गुरु लाभला । सद्गुरु वैसविला ॥ १ ॥

प्रेमामृताने स्नान धालितां । आत बाहेर भिजला ।

भक्तभजनीं प्रेमे सजला । सद० ॥ २ ॥

आत्मपैषं नैवेद्याने । दत्त तृप्त ज्ञाला ।

नित्य भजनीं हुऱ्यं लागला । सद० ॥ ३ ॥

(द. प्रे. लहरी-पद १९६५)

(२)

'आरंभ नाहीं शेवट कैचा, मध्यस्थितीला सुरुं नको ।

संसारामधीं एकही पाऊल, अनुभवावीण टाकूं नको ॥ घृ० ॥

जन्मा येऊनि विषयासाठी, निशिदिनां तूं छुरुं नको ।

अज्ञानामधीं दुःख भोगुनी, व्यर्थ पशुवत मरुं नको ॥ १ ॥

गुरुविणे अन्य दैवत नाहीं, कल्पित देवा पूजूं नको ।

सद्गुरु आत्मा हुक्का तुंचि, वोध मर्नीचा सोडूं नको ॥ २ ॥

वेदशास्त्रांची भीड धरूनी, संशयरानीं फिरुं नको ।

स्वानुभवसिद्धांत हा दत्ताचा, ध्यानीं धरीं कढीं विसरुं नको ॥ ३ ॥

(द. प्रे. लहरी-पद ३६७)

व्यावहारिक रित्या ते संसारी जीवन जगले, पण रमले मात्र प्रेमरसरूपी भक्तिर. असंख्य भक्तांना त्यांनी मार्गदर्शन केले व योग्यतेनुसार काही जणाना शिष्यत्वहि दिले. त्यांच्या आयुष्यातील महत्वाच्या घटनावर 'श्रीपंतगुरुचरित्र' हा पोथीरुप ग्रंथ त्यांच्या वामन नरहर कामत नावाच्या शिष्याने १९१८ साली लिहीला. या ग्रंथाला (अवतरणिक)

ब्रह्म) ५४ अध्याय आहेत. 'श्री सर्वसच्चरित' ह्या श्रीबाबांच्या पोथीप्रमाणे याही श्रियाची सप्ताहपारायणे करण्याची प्रथा आहे.

आपण जे सण पाळतो त्याभागील आध्यात्मिक रहस्य काय हे भक्तांस समजावून शांगण्याची त्यांची हातोटी विलक्षण अशी होती. उदाह 'नवरात्रेसव' का साजरा केला जातो असा प्रश्न एका भक्ताने केला असता, त्यावर उत्तरादाखल श्रीपंतमहाराजाची जे विवेचन केले ते 'श्रीपंतगुरुचरित' अंगात, अध्याय १३ ओव्या २३ ते ६२ मधे आले आहे. विवेचन फार सुंदर व उद्घोषक असल्याने ते मूळात्मनच देण्याचा मोह आवरत नाही :

'नवरात्री देवता कोण | कोण भक्त कैचे पूजन | कोण्याठायीं केले जाण | साद्यांत सुख सांगिजे || २३ || ऐकोनि सांगती भक्तवत्सल | एकचिंते ऐकती सकल जन | पंचभूतं त्रिगुणं केवळ | अष्टधा प्रकृति या नांव || २४ || हेचिं अष्टभुजा देवी | प्रकृति आदिशक्ति वरवी | मानसी न्यूण ओळखावी | प्रकृति हे आदिमाया || २५ || अजिंक्य माया अपरा | परेपासूनी दुसरी अवधारा | म्हणोनि नाम हियेसी अपरा | सत्यगुणी माया ते || २६ || जीवितव जाणीव शक्ति परा | नवदुर्गा नवरात्र अवधारा | अधिष्ठान श्रीगुरुचर्चणीं वरा | जीव-घट स्थापिला || २७ || नवविधा भक्ति नवरात्री | ज्ञानदीप शाजलिला अंतर्रा | प्रत्यक्षप्रणवधीवृत्ती द्वारा॒ं | अवधूतगुरु पूजिला || २८ || प्रथमदिनी ऐसे घटस्थापन | स्थळदेह पृथ्वीतत्व जाण | यांची इंद्रिये ब्राण गुद पूर्ण | यांचा अभिमान सांडिला || २९ || सोहं-भाव पृथ्वीतत्व | प्रणवध्वनी मूळ वीज निश्चित | ज्वरार्णवी गर्जत | ज्वरावेद नाम तथाचे॑ || ३० || पृथ्वीतत्वाचि आधारक | श्रीगुरुचे॑ नाम पवित्र | क्रियाशक्तिरहित साचार | निर्विकार असे जे॑ || ३१ || ऐशापरी प्रथम रात्र | आकारचर्कीं जीव-घट परिकर | द्वितीय रात्र मनोहर | येथोनिया परिसावी || ३२ || सूक्ष्मदेह कुलशक्त्या॑ अपवतत्व तथाचे॑ असोन | इंद्रिये जिव्हा॑ उपस्थ जाण | यांचा अभिमान द्याकिला || ३३ || ध्यानापासोनि पुढे॑ धारणा | सूक्ष्मदेहीची अवस्था जाणा | अधिष्ठान वक्त म्हणा॑ | ज्ञानशक्तिं असे तेथे॑ || ३४ || सूक्ष्मदेहीं प्रगवध्वनी | मवणी अक्षर यालागोनी॑ | यहुर्देह नाम पावोनी | द्वितीय पूजा सारिला॑ || ३५ || कारणदेह तिसरी रात्री | तेजतत्व औळखा अंतरी॑ | पाद नेत्र इंद्रिये अवधारी॑ | असती तथासि जाणिजे॑ || ३६ || ध्यान धारणा सावोन | कुंभकूपूरकांचे॑ स्थान | मणिगुरुचक्र तेंचि जाणा॑ प्रणवध्वनी शिकार || ३७ || सामवेद नाम पावला॑ | या॑ सर्वोच्चा अभिमान सांडिला॑ | अज्जपाजप करोनी॑ आगला॑ | नारी॑ स्थिर राहिले॑ || ३८ || चौथी रात्र महाकारण | वायुतत्व असे॑ हितलागोन | स्पर्शेंद्रिये॑ त्वक पाणी जाण | असती॑ ते॑ स्थानासी॑ || ३९ || शूरकस्थानां॑ वायू खेंचून | ग्रहांची करिता॑ गमन | तेथे॑ आत्मास्वार्मदधन॑ | अनुहृतध्वनी गर्जतसे॑ || ४० || तेंवि॑ अनुहृत-क | तुर्यासुवन परिकर | वकारप्रवण बीजाक्षर | वर्ण असे॑ ते॑ ठारी॑ || ४१ || अर्थवर्ण नाम पावोन | प्रगटला॑ वकार वेद जाण | याचा॑ अभिमान वारोन | चतुर्थी॑ रात्र पूजिली॑ || ४२ || आनंददेह अंतःकरण | आकाशतत्व हेवि जाण | परा॑ शुद्ध स्थिती॑

परिपूर्ण । विशुद्धचक्र यासि म्हणती ॥ ४३ ॥ यकार प्रणव बीजवर्ण । क्रियातीत अक्रियत्वं जाण । अजपबेद नाम पावोन । बाक्ष्मीत्र इंद्रियतर्वां ॥ ४४ ॥ या समस्तांचा अभिमान । सांडोनि पंचमरात्र-पूजन । करावे ऐसें महणोन । सांगती श्रीगुरु भक्तांसी ॥ ४५ ॥ पंचभूतात्मक जाण । क्रियाशक्ति-विरहित सत्वगुण । अमृततत्वं परम पावन । दैरीयमान अग्निचक्र ॥ ४६ ॥ स्वयंज्योति प्रकाशस्थान । आळं गुरुकृपे शोभायमान । तेंचि अग्निचक्र परम पावन । शोभायमान जाणिजे ॥ ४७ ॥ ‘ॐ नमः शिवाय’ पवित्र । गायत्री वेद जाणा निर्धार । प्रणवजप पवित्र । सर्वकाळ होतसे ॥ ४८ ॥ ऐशापरी सहावी रात्र । जाहाली पूजा परम पवित्र । आतां सातवीं पूजा परिकर । कैसी करावी परिसा तें ॥ ४९ ॥ त्रिवासनेचा लय जे ठायीं । त्यागतत्व तेंचि पाहीं । ब्रह्मरीं स्वरूप ठायीं स्वानंदात्माविलास ॥ ५० ॥ तेंचि जाणावें ब्रह्मचक्र । काल-कल्पनारहित पवित्र । निश्चन्य डाव मंगल साचार । ऐसें पवित्र स्थ जें ॥ ५१ ॥ सांडोनि कल्पना-जाणीब-भाष । सप्तम रात्र पूजिली सदैव । आतां अष्टमी अभिनव । पूजा कैसी तें परिसा ॥ ५२ ॥ अष्टमा प्रकृती गालोन । केले स्वरूपीं जागरण । जीवभाव-घट उठवोन । अहंकार-बळी दीवला ॥ ५३ ॥ निरयुधी जीव होवोन । बळी पडला शक्तिपात होवोन । मग तूं सदगुरु-भाष प्रगटोन । उचलोनि कटिये घेतलें ॥ ५४ ॥ ऐशापरी अष्टमीसी जागरण करोनि परियेसीं । बळी देवोनि अहंकारासी । पूजिले अष्टमी जाणिजे ॥ ५५ ॥ नवमरात्र-पूजा मनोहर । नवविद्याभक्तिचे तरंग अपार । श्रीगुरुचरणीं पवित्र । लय अंतर केले असे ॥ ५६ ॥ मिथ्या मायाभास बासन । केले नवमीरात्री पूजन । ऐशापरी नवरात्र जाण । श्रीगुरुकृपैं सांग होय ॥ ५७ ॥ युद्धे विजयादशमी सीमोळेघन । सहज स्थिती मंगळ सुदिन । दश इंद्रिये ओलांडोन । सीमोळेघन करावें ॥ ५८ ॥ तूर्या-उत्सनीसी मार्गे सासन । श्रीगुरुचरणीं शमी पूजोन । सर्वे ब्रह्म-सोने जाण । वाटिले सकळां निजप्रीतीं ॥ ५९ ॥ निजशांति सामोरीं येऊन । ज्ञानाज्ञानज्योती पालजोन । स्वानंद-आरती करी तत्क्षण । गुरुप्राप्ता सी निजप्रेमे ॥ ६० ॥ भवित्व वैराग्य असज्जन । सर्वे घेतले गजरेंकरोन । स्वानंद-जयधोर्षे जाण । प्रपञ्च-घाट ओलांडिला ॥ ६१ ॥ तुर्यापार जावोनी । स्वानंद सदगुरुकृपामुखीं । निजशांती अखंड भोगोनी । विजयादशमी सांग जहाली ॥ ६२ ॥

अशा या सत्पुरुषाने वयाच्या ५० व्या वर्षी आपली जीवनयात्रा संपविली. (आश्विन व. ३ या शके १८२७). काही लोक त्यांना साक्षात् दत्तावतार मानतात.

श्रीपंतांची समाधि बाळेकुंदी येथे आहे. त्या स्थानाला आज क्षेत्राचे स्वरूप आले आहे. श्रीपंतमहाराजांच्या पुण्यतिथीनिमित्त दरसाल तीन दिवस तेथे उत्सव होतो व मोठी यात्रा जमते. तसेच या क्षेत्रात श्रीपंतमहाराज वांनी आपल्या हयातीत गुरुपादुका स्थापन करून गुरुद्वादशी, दत्तजयंती व गुरुप्रतिष्ठा हे उत्सव चालू केले होते ते अचापही मोठ्या उत्साहाने साजरे केले जातात.

‘श्रीपंत बाळेकुंदी क्षेत्र’ वेळगावढून ८-१० किलोमिटर अंतरवर आहे.

कर्म

—श्री. विनायक पाठक

वी १७-२३४ राजावाढी, घाटकोपर, मुं. ७७

● “ उपासनेला दृढ चालवावे । भूदेव संतांसी सदा नमावे । सत्कर्मयोगे वय बालवावे । सर्वांमुखी मंगल वोलवावे ॥ ” हा शोक नित्य नेमे म्हणताना नेहमी ‘ सत्कर्मयोगे वय बालवावे, हा चरण मला महत्वाचा वाटतो. जीवनात सत्कर्म नसेल तर ते जीवन निष्फल व नीरस अशी माझी पकडी खात्री ज्ञाली आहे. आयुष्यात कर्म चांगले असेल तर जीवन मंगलमय होणारच ! तेव्हा जीवनातील सर्वव्यापी कर्माविषयी गी अधिकाधिक विचार करू लागतो.

वरीत चरणावरून कर्मचे दोन प्रकार पडतात. एक सत्कर्म व दुसरे दुष्कर्म—म्हणजे वाईट कर्म, सत्कर्म मंगलमय आहे. दुष्कर्म अमंगल—अभद्र आहे, आणि म्हणूनच संतंत्रेष्ठ रामदासांनी सत्कर्मयोगाचा महिमा गायिला आहे.

कर्माचा व माणसाच्या बुद्धीचा अगदी अन्योन्य संबंध आहे. बुद्धीला मुचेल तसा माणूस वागू लागतो. बुद्धिप्रमाणे कर्म करण्याकडे त्याचा कल असतो हे लक्षात घेऊनच म्हटले असावे, “ बुद्धि कर्मनुसारिणी ! ”

कर्म याचा सोपा अर्थ काम करणे असा आहे. सामन्यतः वाईट काम करण्याला फारसे अम वा बुद्धि लागत नाही, व ते सहज करता येते. पण चांगलव्या कामाला बुद्धीचा बुद्धिपुरस्तर वापर करावा लागतो. प्रयत्न व परिश्रमाची जोड द्यावी लागते. एवढे कोण करणार ? म्हणून माणसाचा कल वाईट कर्मकडे चटकन जातो.

वाईट कर्म प्रारंभी आनंददायी वाटले तरी परिणामी दुःखदायी आहे. वाईट कर्मत उपभोग व आनंद असेल पण तो क्षणजीवि ! उपभोगाचा लटका आनंद उपभोगात असताना माणूस आसूरा आनंदाच्या आहारीही जातो. त्यापासून त्याला परावृत्त करण्यासाठीच मुभाषितकारांनी म्हटले आहे, “ हासत कर्म (वाईट) करावे । उपभोगवे डव तेच परिणामी ॥ ” दुःखलाचं फलित दुःख हे ठरलेलेच आहे.

कर्मचे व्याकरणातील त्थान सर्वोना सुपरिचित आहे. कर्ता, कर्म, क्रियापद या चर्यानेच वाक्य होते व कर्मनुसारच सर्कमक व अकर्मक क्रियापद असे क्रियापदाचे पोटमेद होतात.

कर्मठ माणसाच्या जीवनात तर कर्मकांडाला भारीच महत्व असते. सातव्या शतकात यज्ञयाग व कर्मकांड करणाऱ्या दांभिक पैँडिंतांपासून ज्ञानेश्वरांना किती त्रास आला हे सर्वश्रुतच आहे. कर्मचे अवास्तव स्तोग माजले म्हणजे सत्प्रवृत्त माणसानाही

विनाकारण त्रास सोसावा लागतो. म्हणजे कर्मचे मर्म जाणूनच कर्म करायला हवे नाहीतर घर्मसुद्धा अर्थमे होतो. कर्मचांडाळाच्या छाळासुळे सत्पुरुषांचे सुद्धा कर्म आडवे येते व त्यांची कर्मकहाणी आपल्या काळजाला भिडते.

गीतेत तर कर्मयोगाचे चांगलेच विलेश्वण केले आहे. लोकमान्य ठिळकांनी तर आपल्या गीतारहस्यात कर्मयोगावरच भर दिला आहे. गीतेत कर्मचे दोन प्रकार भगवंतांनी सांगितले आहेत. एक सकाम कर्म व दुसरे निष्काम कर्म.

संकल्प विकल्पांचा मनात गोंधळ होऊ न देता लोककल्याणार्थ केलेल्या स्वार्थ-निरपेक्ष कर्माला निष्काम कर्म म्हणतात, तर मनातील आवभावनांच्या कलोळातून काहीतरी अपेक्षा ठेऊन केलेल्या कर्माला सकाम कर्म ही संशा आहे. निष्काम कर्म गुणवतेच्या व सर्वच दृष्टीने श्रेष्ठ आहे, तर सकाम कर्म सदोष आहे. स्वार्थांची झालर सकाम कर्माला लागल्याने ते कर्म प्रत्येक वेळी सार्थकी लागेलच असे सांगता येत नाही.

वरील गोटींच्या संदर्भातीच भगवान श्रीकृष्णानी “कर्मण्येवाधिका रास्ते । मा कलेषु कदाचिन ॥” असा उपदेश केला आहे. वा ! मनुजा, सतत कर्म करीत रहा पण त्या कर्माची आशा करू नको. कोणतेही कर्म कलाच्या आशेने केले व ते फलद्रूप झाले नाही म्हणजे तुझ्या पदरात एका दुःखाशिवाय काहीसुद्धा पडायचे नाही. सकाम कर्मचे फलित दुःख व निराशाच आहे.

मराठी वाक्यप्रचारातही कर्माची महत्त्वा सांगितली आहे. दैव अनुकूल असूनही भर कर्म प्रतिकूल असेल तर माणसाला फलितापासून वंचित व्हावे लागते. दैव देते पण कर्म नेते हा वाक्यप्रचार सुपरिचित आहे. “जसे (कर्म) करावे । तसे (फल) शोगावे ॥” हा तर विधिसंकेतच आहे.

माणसाला जीवनात तीन गोटींची नितांत आवश्यता असते—अन्न, वस्त्र व निवारा । त्यातील अन्न हे प्रथम. पण अन्न खातानासुद्धा कर्माचा विवेक ठेवावा असे उद्दरभरण नाहे । जाणिजे यज्ञकर्म म्हणून सांगितले आहे. भोजनालासुद्धा इथे यज्ञ-कर्म संबोधिले आहे. म्हणजे या यज्ञकर्माने माणूस व्यवस्थित जिवंत राहू शकतो हा यातील इत्यर्थ !

जसे आरंभापासून माणसाच्या माझे कर्म लागते तसेच ते त्याच्या अंतापर्यंतच नव्हे तर त्यानंतरही त्याचा पाठपुरावा करते. माणूस गेल्यावरही दहाव्या अकराव्या विवशी किंवा-कर्म करावेच लागते.

असे आहे कर्म-प्रारंभापासून अंतापर्यंत माणसाची पाठ न सोडणारे, साबली-सारखी साथ देणारे ! आणि म्हणूनच सत्कर्मयोगे वय घालवावे हे उचित ! !

हृदयी माझ्या प्रतिष्ठापिले श्रीसद्गुरुसाई -

—श्री. शंकर इनामदार
डी ६/१ मंडाले लाईंस, रेज हिंस,
खडकी, पुणे ४११०२०.

प्रमूल्य सद्गुरु श्री साईबाबा,
चरणी त्रिकाल प्रणाम—

तुम्ही प्रत्यक्ष ईश्वरी अवतार आहात. प्रत्येकाचं मन तुम्ही जाणता. माझ्या मनात जे संषेच चाढू होता तो तुम्ही जाणलाच होता. बाबा, शिर्डीला मी फार पूर्णी आलो होतो. तिथं माझं मन रमलं होतं ते तसं म्हटलं तर कुठल्याही पूज्य भावनेनं नव्हतं. मला आवडली होती ती तिथली धर्मनिरपेक्षता. त्या असंख्य समुदायात चिन्ह धर्माचे, निर-सिरच्या प्रांताचे, वेगवेगळ्या संस्कृतीचे आणि समाजाचे लोक एकत्र आलेले पाहून श्रद्धेच्या भावनात्मक ऐक्याने का होईना ते एका मांडवासाली येतात या गोष्टीचं मला 'अशू वाटलं, आणि शिर्डीवदल माझं मन अंतर्मुख घनलं ते त्याच भावनेतून. पण बाबा, तुम्ही जाणताच म्हणून स्पष्टपणे कवूल करतो तुमच्या महतीची, तुमच्या महान-तेची, तुमच्यातील ईश्वरी अंशाची खात्री पटली नव्हती. उलट मला असंच वाटत थाळं होतं की लोक तुमच्यावदलच्या श्रद्धेचं, तुमच्या लीलांचं, गौरवाचं फालतू सोम माजवतात. त्यांच्या आख्यायिका काळ्पनिकच असाव्यात का? असा संशयही सधचाच.

— असे जरी होतं तरी माझ्या त्या बंडखोर मनाला एक फट होती. त्या फटीतून हृदयाच्या गाभान्यात प्रकाशकिरण ढोकवावयचे. माझ्या विचाराना ते चालना द्यायचे. दिवचायचे. ज्या अर्थी इतके सारे लोक एकमुखाने बोलतात, स्वानुभव सांगतात, प्रचितीचे चोल ऐकवतात, त्या अर्थी काहीतरी सत्यांश असला पाहिजे. आपल्याला पटत नहीं तर आपण दूर राहूवं. ती मंडळी खोदी आहेत असे कशाला म्हणावं! विश्वास खेलाच पाहिजे, मान ढोलावलीच पाहिजे, नम्ह झालंच पाहिजे अशी सक्ती आहे का कुणाची? मी माझ्या अंतःप्रेरणेशी इमान राखून होतो. स्वानुभवाशिवाय, प्रचिती-शिवाय, दिव्यत्वान्या दर्शनारिवाय माझा मनोभाव केवळ दार्शनिक नम्रता स्वीकरायला त्यार नव्हता. माझी सारी भिस्त होती स्वकर्तव्यारिवर, स्वप्रयत्नावर, स्वतःच्या नशीदावर, प्रावसनावर. मी नास्तिक नव्हतो आणि नाही. परंतु देवाजीच्या मनात असेल तसे घडेल; अशी अंवशद्वा बालगून स्वस्त वसणे मला कधीच रुचलं नाही संकटं अनेक आळी. समस्या पुण्यक उभ्या राहिल्या. माझ्या शक्तीप्रमाणं, कृतीप्रमाणं त्या संकटाना—समस्याना तोड दिलं. जेव्हा यश आले नाही तेव्हा 'आपल्या

नशीबात नव्हते' असं म्हणून स्वस्थ राहिलो. देवाला कधी साकडं धातलं नाही. वेढीबाकडी प्रार्थना निस्वार्थ बुद्धीनं करीत होतो, त्या प्रार्थनेत खेड मात्र कधीच पहुं दिला नव्हता.

बाबा, कौटुंबिक सुख वरं आहे. एक मुलगा, एक मुलगी आणि आम्ही दोघं पति-पत्नी असा छोटासाच संसार. मुलगा चांगला शिकला. सुंबईला त्याला बन्यापैकी नोकरी मिळाली. मुलीलाही बन्यापैकी सासर मिळालं. चार वर्षीपूर्वी सुंबईहून मी पुण्याला बदलत्या आलो. नोकरी निमित्त मुलगा तिकडंच राहिला. त्याची राहण्याची सोय सुंबईलाच एका नातेवाईकाकडं करून आम्ही इकडं आलो. मुलगा चांगला शिकलेला, चांगल्या नोकरीवर असलेला म्हणून स्वाभाविकव ख्याले सांगून यावला लागली. मुलीचे पिते इकडं मला वेऊन भेटू लागले. भीड धालू, लागले. पण फक्त शिक्षण आणि नोकरी असली झणजे भागतं का? लग्न करायचं झटलं की स्वतःची छोटीशी का होईना जागा हवी. मुलगा स्वतःच जिथं परक्याकडं तिथं संसार कसा थाटणार?

सुंबईला जागा म्हणजे दिव्य. पांढी किंवा डिपॉक्टि द्यायचं म्हटलं तरी शेडी का रक्कम लागणार? मुलाजवळ आणि भाइया स्वतःजवळ मिळून अवधे आठ हजार होते. तेवढ्यातच सोय बघायला हवी होती. तेवढ्या बजेटात वसेल अशी एकादी जापा कुठं मिळते का या प्रयत्नात राहा एवढं मुलाला सांगून स्वस्थ बसण्यापलीकडं मी तरी काय करू शकणार होतो?

एक बातभी कानावर आली. सुंबईत स्वतःची जागा असलेले एक गृहस्थ पुण्यात आले आहेत, सुंबईची ओनरशीफ्टची जागा त्यांना विकायची आहे. पुण्यात जागा घेण्यासाठी त्यांना तावडतोव पंधरा हजार हवे आहेत. खरं म्हणजे ही बातभी आशादायक नव्हती. कारण माझी तेवढी उडी नव्हती. ते मला जमलेच नसंत. सारी सोंगं ज्यापता येतात, पैशांचे नाही आणता येत.

आतून—हृदयाच्या गाझान्यादून—एकसारखा आवाज निश्चत होता.

‘जा. भेट त्या गृहस्थाला. विचार त्याला. स्वस्थ नकोस वसु,’ मेळो, मेळो, विचारलं.

‘जागेची किंमत पंचवीस हजार. पैकी पंधरा हजार तावडतोव हवेत. उरलेले दहा हजार हसेबंदीनं दिलेत तरी चालेल.’

हा हच्ची पोसणं मुक्कीलच होतं. शास्त्रविकं दहा हजार रुपये हसेबंदीनं घेण्यात त्या गृहस्थांनी औदार्यच दाखवलं होतं. पण ते औदार्यही मला पेलण्यासारखं नव्हतं. हा लाहान तोंडी मोठा घास घेणं कठीण होतं. शक्यच नव्हतं.

आणि त्यावेळी बाबा तुमची मूर्ती डोळ्यापुढे उभी राहिली. मनोभावानं तुमच्य त्या मूर्तीला मी म्हणालो—

‘पुष्कळांच्या तोङ्गन आजवर ऐकत आलो आहे की तुम्हाला पूर्णपणे शरण नेत्यावर तुम्ही मार्ग दाखवता. संकट दूर करता. बाबा अनन्य भावानं मी शरण आलो आहे. मार्ग दाखवा. हे काम फत्ते क्षालं तर बाबा, तुमचं ऋण कदापि विसरणार नाही. तुमच्यावर नितांत श्रद्धा ठेवून जन्मोजन्मीचा दास घेने मी तुमचा! ’

—तुमन्याच दिवशी भाऊ थरी आला. संभाषणाच्या ओधात सहजच म्हणाला,
‘अरे हो, दादा एक सळा हवा तुका.’

‘कसला?’

‘बँकेत सेफ डिपॉशिटमध्ये नुकतीच दहा हजार ठेवले होते. डिपॉशिटची सुदत संपत्तीय. ती सुदत बादवून घेण्यापेक्षा कुठल्यातरी धंद्यात पैसे गुंतवावेत असा विचार आहे. अनितांच्या लगाच्यावेळी पैसे लागतील. म्हणजे पाच सहा वर्षीतरी पैसे गुंतवायला हरकत नाही.

‘तुं असं कर. ते पैसे मला दे. आणखी अडीच वर्षीनी मी रिटायर होईन. त्यावेळी फंड ग्रॅन्च्युइटी मिळून पंधरा वीस हजारांची रक्कम माझ्या हातात येईल. पण गंभीर अशी आहे की एका तातडीच्या व्यवहारासाठी निदान सात हजार मला ताबडतोब हवे आहेत. रिटायर क्षाल्यावर तुझे पैसे तुका मी बँकेच्या व्याजाची रक्कम हिशेवात घर्न परत करू शकेल.’

‘चालेल तुझी गरज भागणार असेल तर त्यात मला आनंदच आहे. केव्हा हवेत पैसे!’

‘शक्य तितक्या लौकर.’

‘ठीक. दहा पंधरा दिवसात चेक घेऊन येतो.’

बाबा, माझ्या भावाला ती प्रेरणा तुम्हीच दिनीत यावद्दल माझी खात्री पटलीय. माझा मुलगा त्या जागेत आता राहायला लागला आहे, आणि बाबा, मी तुम्हाला कायमची जागा दिलीय, माझ्या दृढयाच्या गोभाऱ्यात.

तुमचा,
परम भक्त, जन्मोजन्मीचा दास,
शंकर—

दोन नाथपंथी संत

श्री संत
राममारुती महाराज

श्री संत
भगवान् साईबाबा

• सदानंद चेंद्रवणकर

श्रीसंत राममारुती महाराज नावाचे एक लोकोत्तर पुरुष ठाणे, कल्याण, भिंवळी
या परिसरात एकेणीसाड्या शतकाचे अखेरीस व विसाड्या शतकाचे पूर्वाधीत होऊन
गेले. ते श्रीसाईबाबांचे समकालीन
होते. सद्गुरु राममारुती महाराज
नाथपंथीच होते. या महान संताच्या
स्मरणार्थे दादर, ठाणे, कल्याण येथील
रस्यांना त्यांची नावे देऊन त्यांची
सृष्टी भाविकांनी अजरामर करून
ठेवली आहे.

श्रीराममारुती महाराज
अम्हाळ आदिनाथाच्या ठिकाणी होत.

भगवान् श्रीसाईबाबा आणि श्रीराममारुती महाराज यांची जेव्हा भेट काली
त्याचेळच्या प्रसंगाचे वर्णन मोठे वहारीचे आहे. या भेटीच्या प्रसंगी श्रीसाईनाथांचे वर्णन
एक संत दुसऱ्या संतास भेटको असे नसून गुरुशिष्यांच्या भेटीपासून उत्पन्न होणाऱ्या
आनंदाचा उपभोग श्रीसाईनाथ घेत असत. श्रीराममारुती अगदी लहानपणी श्रीसाई-

बाबांना भेट्टे होते. परंतु १९१० साली या उभयतांची शिर्डी येथे भेट झाली. श्रीसंत राममारुती बाबांना भेटण्यास जाण्यापूर्वी स्वतः बाबा आपल्या भक्तगणांना म्हणाले होते की, “माझा भाऊ मला भेटण्यास येत आहे.” व पुढे विनोदाने सांगत की, “आमन्या बायकांची भांडणे झाल्यासुले आम्ही दूरदूर रहात आहोत.” संत राममारुती शिर्डीस जातेवेळी त्यांच्याबोरोबर ठाणे येथील काही मंडळी होती. त्यात पेणवे श्री. मोकाशी व कल्याणचे श्री. न्यंवकराव कुलावकर व न्यंवकराव कुलकर्णी व इतर काही मंडळी मुंबईहून बाबांच्या दर्शनाकरिता निघाली. पण काय आश्रव्य पहा,— शिर्डी येथे श्रीसाईनाथांनी अक्षरशः बोलण्याचा सपाटा चालविला की “अरे, माझा उद्या सोन्याचा दिवस आहे रे, अरे माझी उद्या दिवाळी आहे रे” जणू काथ त्या दिवशीचे त्यांचे असले भजनच होते. त्या प्रसंगाचे वेळी श्रीसाईनाथांचे बैठकीत शिर्डीचे तपस्वी मार्तंड भगत हेही होते.

श्री. नानासाहेब चांदोरकर बाबांचे अगदी निकट होते. राममारुती येण्यापूर्वीच लांता बाबा म्हणाले की, “बघ भास्ती येतो आहे,” आणि मग प्रस्तुत त्यांना पाहिल्यावर हे ठाण्याचे संत राममारुतीच आहेत हे त्यांनी ओळखले. कारण श्री. नाना साहेब चांदोरकर ठाण्याला डेम्युटी कलेक्टर असल्यापासून महाराजांना ओळखत होते.

श्रीसंत राममारुती व त्यांचे बरोबरची इतर मंडळी जेव्हा शिर्डीस पोक्तली “तेव्हा त्यांची सर्व ती सोय करण्यात आली व मग महाराज बरोबरच्या मंडळीसह मशिदमाहित गेले, ती वेळ दुपारी बाराची होती. श्रीसाईबाबांची त्यावेळी आरती होत द्यावेळी आरती जेव्हा त्यावेळी आरती का थांबली शहूणुन जो तो बधू लागला तो काय आश्रव्य! श्रीसाईबाबांनी संत मार्तीना घडू कवटाळून पोटाशी धरले आहे असे दृश्य सर्वांना दिसले. महाराजही आनंदाने उड्या मारू लागले व बाबांचे लाढ करू लागले. अनेक दिवसानी पिता-पुत्रांची भेट झाल्यावर गहिंवर येतो तसे दोषे गहिंवरून एकमेकास वाढूनी धरून शूलवृत्त झाले. आरतीसाठी जमलेल्या सांच्यांचे सक्षम त्या दोघांकडे वेधले होते. अशा प्रकारे कडकळून भेटण्यावर महाराजांना आपल्या अर्थां आसनावर बसवून बाबांनी पुन्हा आरतीस प्रारंभ करा असे भक्तांना सांगितले. आरती सुमारीनंतर मंडळी धरेपरी गेली व महाराज व त्यांची मंडळी बिन्हाडी आली. परतताना महाराज आनंदाचे भरात श्रीखंडोबांचे देवळात पिरले. तेथे श्रीउपासनी बाबा बसले होते; त्यांना त्यांनी गमाची सेवा जोरात करण्यास सांगितले. श्रीसाईबाबांना अर्पण करण्याकरिता शिन्याच, नैवेद्य व्हावा म्हणून महाराजांनी सांगितले, परंतु पाकसिद्धी होण्यास काहीसा वेळ लागला. इत्यात नेहमीप्रमाणे गावचे नैवेद्य चट सारे मशिदीत येऊन दाखल झाले व याता अर्पण करण्यास आरंभ होणार तोच बाबांनी सांगितले की, “शांवा, आधी

माहया राममास्तीनाथांचा नैवेद्य येऊ चा मग सर्वे नैवेद्य दाखवा.” वावांनी स्वतः महाराजांना ‘नाथ’ या शब्दांनी संबोधले. संतमास्तींचा नैवेद्य आला व त्याचे ताट खाली ठेवताच त्यांनी तो सोहँश्वासाने अर्पण केला. वावांनी त्यातील थोडासा शिरा मोळ्या आनंदाने व आवडीने खाला. नंतर नैवेद्य वावांना दाखविण्यात आले.

पुढे भोजनोत्तर संतमास्ती श्रीवावांचेकडे मरिशीत गेले. तेव्हापासून सायंकाळ्य पर्यंत फिरणे, बोलणे, बसणे वर्गे दोघांचे मोळ्या प्रेमाने झाले. रात्री वावा चावडीत विश्रांतीसाठी गेले त्यावेळी मशिदीपासून चावडीपर्यंत त्यांचेवर छत्र धरून व मशालीच्या उंडेडात नेहमीप्रमाणे ते गेले त्यावेळी मुद्दा वावांनी महाराजांना हातात हात घालून बरोबर नेले. नंतर महाराज आपल्या विन्हाढी मंडळांचे मध्ये निजावयास गेले. अशा प्रकारे श्रीसाईवावांनी संतमास्ती महाराजांना चांगले चौदा दिवस शिरीत ठेवून घेतले. काही केह्या जाण्यास अनुमती देईनातच. शेवटी महाराजांनी जाण्याची प्रवळ इच्छा दर्शविल्यावर मोठ्या कष्टाने त्यांना जाऊ दिले.

श्री साईवावा स्वतः: नाथपर्यंती होते व त्यांनी श्रीसंत राममास्ती महाराजांना नाथ म्हणून संबोधिले ही गोष्ट विशेष लक्षात ठेवण्यासारखी अहे. आश्र्य असे की, या दोन संतांनी अवध्या सतरा दिवसांनी आपल्या भक्तांचा निरोप घेतला. श्रीसंत राममास्ती २८ सान्टेंबर १९१८ रोजी श्रीरामस्वरूपी लोन झाले तर श्रीसंतसाईवावा १५ आकटोबर १९१८ रोजी अनंतात विलोन झाले.

गुरुची पालखी

नवविधा भक्तीची पालखी केली आत
गुरुमूर्ति वैसविली ॥४॥

विवेक वैराग्य एक करूनी शांत विचाने रंगविली ॥१॥ आ॥

चार सुक्कीची कल्स शोभती परमार्थ

कृपे न्याहल्ली आत गुरु ॥२॥ ॥आ॥

जाई, श्रृंग, शेवंती, गुलाब मोगरा भक्तीचा

दोदा धेऊची सुंफविली आत गुरु ॥३॥

पंचतत्वाची दांडी धरूनी सोहम प्रकाशा पाजल्ली ॥आ॥४॥

साईनामाचा जप करूनी मन बुद्धी रिथर झाली

— सौ. निर्मला अ. देशपांडी
रामदास येठ, अकोला

श्री साईनाथ

[लेखक व प्रकाशक — श्री. र. श्री. पुजारी एम. ए., जयश्री प्रकाशन,
मुलांचे भावे स्कूल समोर, १९२ सदाशिव पेठ, पुणे ३०. पृष्ठे ३७७, मूल्य अठरा रुपये]

● श्रीसाईबाबांचे संस्थान गिर्डीच्या 'श्रीसाईलीला' या अधिकृत मासिक मुख्यातून आकटोवर १९७३ ते जानेवारी १९७६ या कालखंडात क्रमशः प्रसिद्ध झालेले श्रीसाईबाबांचे हे चरित्र आहे. या चरित्र ग्रंथात आणखीन सुमारे पचास पानांची भर भालून प्रा. पुजारी यांनी मोळ्या जिदीने व स्वकष्टाने हा ग्रंथ पुस्तक रूपाने प्रकाशित किला आहे यावदल त्यांचे मनःपूर्वक अभिनंदन करावेसे बाटते. ही लेखमाला पुस्तकाकार व्हावी अशी अनेकांची व श्रीसाईभक्तांची सदृच्छा होती व ती वेळोवेळी आम्ही, स्लेही श्री. पुजारी यांना बोलून दाखविली होती. या केवळ इच्छेमुक्तेच ही लेखमाला पुस्तक-रूपाने प्रसिद्ध झाली आहे.

श्रीसाईबाबांच्या साक्षात् सहवासातील कृपांकीत भक्त कै. अणासाईव दाखोळकर (हेमाडिपंत) निवृत्त न्यायाधिश वांद्रे, मुंबई यांनी लिहिलेल्या श्रीसाईसचारित् या अधिकृत प्रसाद ग्रंथाच्या आधारे हे चरित्र प्रा. पुजारी यांनी लिहिले असून त्याची पुस्तकात एकदंड एकाहून एक सुरस अशी २४ प्रकरणे आहेत; व वाचांच्या जीवनावर संपूर्ण प्रकाश टाकण्याचा त्यांनी यत्न त्यामधून केला आहे.

प्रा. पुजारी हे संतवाच्यायाचे गाढे अभ्यासक आहेत. नामयोगी – श्री. गोदवलेकर महाराज, योगीक्षर – श्री. वासुदेवानंद सरस्वती, सर्वेश्वर – श्री अकलकोट स्वामी, व राष्ट्रगुरु – श्री स्वामी समर्थ रामदास अशी चार थोर संतांची चरित्रे त्यांनी रसाळपणे लिहिली असून दोन चरित्रे प्रकाशनाच्या घाटेवर आहेत. प्रस्तुतचे श्रीसाईचरित्र भाविकतेने व गाढे अद्वेने लिहिले असल्यामुळे ते अल्यंत रसाळ व वाचनीय असेच झाले आहे. प्रत्येक श्रीसाई भक्ताने हा ग्रंथ आपल्या संग्रही ठेवावा अशी अमची शिफारस आहे.

—: साई :—

[लेखिका - डॉ. सौ. चारुशीला गुप्ते, प्रकाशक - श्री. मोरेश्वर पटवर्धन, साहित्य प्रसार केंद्र, ९ डॉ. देशमुख लेन, वि. प. रोड, मुंबई ४. पृष्ठे ८०, किंमत रु. ५० पैसे]

● अलिकडे लोकोत्तर पुस्तकालयाच्या जीवनावर चटकदार काढवन्या लिहिण्याची एक नवी पण स्वागताही अशी प्रथा मराठी साहित्यात पडत आहे. टिळक, गोखले, आनंदीबाई जोशी इ. थोर व्यक्तिवर काढवन्या नजीकच्या काळात प्रकाशित झाल्या व वाचवकानी त्यांचे सुखागतच केले. यथमाणेच संत श्रेष्ठ श्री भगवान साईबाबांच्या चरित्राचे सखोल वाचन करून त्यांच्या जीवनावर ओजस्वी भाषेत व तितक्याच भाविकतेने एक छोटी काढवरी साईभक्त डॉ. सौ. चारुशीला गुप्ते यांनी लिहिली असून ती वाचनीय अशीच आहे. या काढवरीत पूज्य बाबांच्या अज्ञात जीवनापासून सुखात करून त्यांच्या अखेरच्या क्षणाखर्येत सधी त्या महत्वाच्या घटना डॉ. सौ. चारुशीलाबाई यांनी आकर्षक शैलीत क्रित्येक ठिकाणी संवादरूपाने रेस्टाण्याचा यश केला आहे, यामुळे साईभक्त, हातात घेतल्यापासून तो अखेर बाचूम पूर्ण होइतोर्पर्यंत ही काढवरी खाली ठेवीत नाहीत. संत साईबाबांच्यावर प्रकाशित होणारी ही अगदी पढिली काढवरी व ती लिहिण्याचा मान चारुशीलाबाईनी मिळविला यावदल आर्ही त्यांचे मनःपूर्वीक कौतुक करतो.

यशस्वी औषधे

[लेखक व प्रकाशक - वैद्यराज नि. दे. देशपांडे, ए. एम. वॅण्ड एस. आयुर्वेद विशारद, विश्राम विलिंग, चेंडुर, मुंबई-७१. पृष्ठे ३१०, किंमत २५ हप्ते.]

● महाराष्ट्रातील एक विख्यात व दिवंगुंभवी वशेवृद्ध आयुर्वेद वैद्यक श्री. नि. दे. देशपांडे यांनी हा मौलिक व उपयुक्त ग्रंथ लिहिला आहे. या ग्रंथात निरनिराळ्या रोगांची आधुनिक नावे देऊन त्यांच्या चिकित्साप्रणालीत आयुर्वेद औषधेच कशी श्रेष्ठ व गुणकारी ठरतात. याचे सूत्रबद्ध विवेचन केलेले आहे. या निर्वेदमध्ये रस, भस्म, चूर्ण, गुटिका, लेप, पाक, काढे, आसवारिच्छे, तेल, मलम, अर्क इत्यादीचे विविध उपयोग विविध रोगांवर किती रामबाण आहेत यांचे संगतवार वर्णन आहे. व्यवहारामध्ये उठल्या बसल्या करावी लागणारी शस्त्रकिया टाळण्यासाठी प्रतिबंधक उपाय या ग्रंथात आहेत. ज्यांना शस्त्रक्रिया करावयाची असेल त्यांनी ही करण्यापूर्वी या ग्रंथावर अवश्य

नवर टाकावी. या ग्रंथात व्याधिसूची देण्यात आलेली असूत या सूचीवरून आपला रोग व त्थावरील उपचार हे तावडतोब शोबता येतात. गुणी व सेवाभावी वृत्तीचे महाराष्ट्र राज्याचे दिवंगत राज्यपाल श्री. श्रीप्रकाश यांचेकडून लेखकास हा बहुमोल ग्रंथ लिहिण्याची स्फुर्ति मिळाली. या ग्रंथास महाराष्ट्र राज्य साहित्य व संस्कृति मंडळाने खास अनुदान देऊन पुरस्कृत केले आहे हे विशेष होय.

— सुभाषचंद्र “श्री साहिनंद”

श्रीसाई-भक्त— (एक चिंतन)

— श्री. शाम जुबळे,
जनार्दन मुख्य ९ छविलदास रोड,
दादर, मुंबई २८.

* भगवान् श्रीसाईनाथांची कृपा क्षाली पृष्ठाजे त्वा कृपेच्या कृत्यातून शब्द विनाशास बाहेर पडतात व विश्वाच्या प्रांगणात आपले नेमून दिलेले कार्य विनतकार नक्तीत असतात. या संदर्भात भंतशेषठ श्रीजानेश्वर पृष्ठात, “शब्द पाठी, अवतरे कृपा आधि”

पंचमद्वाभूतांच्या एकीकरणाने निर्माण क्षालेल्या या देहामध्ये हृदय-सिंहासनावर श्रीसाईनाथ विराजमान क्षालेले आहेत अर्शा प्रत्येक साई-भक्तांची प्रामाणिक व रास्त श्रद्धा असते आणि पृथग्नन्य तो या पवित्र देहाचा योग्य रीतीने सांभाळ करीत असतो. आपले प्रत्येक कर्म तो श्रीसाईनाथांना माझी ठेवून करीत असतो. आपल्या आवडीचे काम तर तो प्रेमाने करीतन असतो परंतु पूर्यसिद्धिनाने आपल्या वांछ्यास आलेले कामही तो तितक्याच आवडीमे व प्रेमाने करीत असतो. प्रत्येक कर्म श्रीसाईचावंच्या प्रित्यर्थ चालविलेल्या पूर्जवे घड अंग आणि अशा पवित्र भावनेने तो जीवनात वागत असतो. अशी पूजा चालू असतात. तो निष्काम कर्मातील शुद्ध आनंदाचा उपभोगही वेत असतो.

वरवर पहाणाच्यास साई-भक्ताचे जीवन इतर अनाधिमाणे चाललेले आहे असे बाटले, परंतु प्रत्यक्षात तसे नमाने. तो आपल्या जीवनाची बाटचाल एका पवित्र ध्येयाने प्रेरित होजान करीत असतो व ते त्याचे ध्येय पृष्ठाजे आत्म-ज्योत श्रीसाई-परम-ज्योतीत विलीन करणे हे असतो. त्याचे हे ध्येय व साई-ध्यान त्याच्या शुद्ध व पवित्र अशा प्रित्यर्थे एकवटलेली असतात. देहाची असा तो ध्यान आहे याचे स्परणही त्यास

नसते. आपल्या सभोवती सर्वंत्र साईंच नदून राहिलेले आहेत असे त्यास हरघडी प्रत्ययात चेते. अशी ही सुखावस्था शास्त्र्यामुळे कुणाचा द्रेष करणे वा मत्सर करणे वौरे गैरप्रकार तो सर्वथा विसरून गेलेला असतो. स्तुतीने तो हुरलून जात नाही निवा निदेसुळे त्यास खेद बाटत नाही. रागाला तो पारखा झालेला असतो. कुणाज्ञवळ काही मागणे त्यास आवडत नाही आणि न मिळाल्यामुळे तो झुरतही नाही. दृश्यामध्ये जे जे काही चालू असते, ते सर्व साईं-सान्निध्यात तो निर्भयपणे पहात असतो. तो देहाने वावरत असतो पण देहुदूनीने झपाटलेला नसतो. व्यवहारापुरता तो पैसा बाळगून असतो, पण पैशाचा लोभ त्याच्या ठारी नसल्यामुळे तो दुःखीकर्णी असा कधीच असत नाही. देहाला काही दुखणे आले तर तो अंतर्यामी असलेल्या श्रीसाईनाथास पाचारण करून, त्यांची ताळकाळ मदत मिळताच फिरून आनंदात वावरत असतो. श्रीसाईनाथ व भक्त यांचे पवित्र नाते प्रेमास्था धार्याने एकत्र जोडलेले असल्यामुळे ते अतूट रहाते व आनंदाची विद्युत-लहर त्यात अभंगा नाही.

श्री साई-नामाचा पवित्र जप भक्ताच्या हृदयामध्ये सारखा चालूच असतो व ही एक साईंकृपेची खूण आहे असे तो मानीत असतो. भक्ताच्या दृष्टीने श्री साई हा काळाचा निर्माता असतो; असे असल्यामुळे भक्त तीन वेळेच्या प्रार्थनेला खास महसू देत असतो. रात्र संपून पहाट होत असतानाची पहिली प्रार्थना; उकाळ सरून दुपारला मुख्यात होत असतानाची दुसरी प्रार्थना; व दिवस मावळून संध्याकाळ शाळी असतो करण्याची ती तिसरी प्रार्थना। त्याची अशी बळकट शेदा असते की काळाच्या ह्या परिचर्तनास्था समयी श्री साई प्रत्यक्षपणे हजर राहून हश्यामधील ही कामगिरी बजावीत असतात. अशा या तीन मुख्ये संधीच्या वेळी भक्त मनापासून श्री साईनाथास प्रार्थना-पूर्वक वंदन करीत असतो व आपल्याठारी वसत असलेल्या सत्व, रज व तम या त्रिगुणांचे शुद्धीकरण साधीत असतो. अशा रितीने अंतःशुद्धीबोवरच तो बहिर्शुद्धी राखण्याचा आपल्यापरीने प्रयत्न करीत असतो.

जीवन साईमय आले असता प्रशांति व आनंद यांची उणीच कधीच भासत नाही याची साईभक्तास खात्री असते.

॥ जय भगवान, जय साई ॥

॥ नामामृत ॥

— श्री. पांडुरंग भुजबळ, सारारा

● भारतात इजारो सत्पुरुष होऊन गेले. त्यातले त्यात विशेष म्हणजे महाराष्ट्रातल्या सर्वे साधुसंतानी भारताच्या दाही दिशास आपल्या आध्यात्म तेजाचा फवारा पसरवला व त्याचा सुर्गंध आजही चोहोकडे उघळत आहे. ग्रस्त व व्यापलेल्या मानवास समाधान प्राप्त करून देत आहे. त्याचा मोठा सुलभ, सरळ, न्याय व अडवणीत न टाकणारा आर्ग म्हणजे नाम. परमेश्वराचे नामस्मरण हाच सर्वांत मोठा मार्गदर्शक असा प्रकाशशीप आहे. नामाचा महिमा अगाध आहे. हे श्री संत नामदेव महाराजांपासून आजपर्यंत सर्व साधुसंतानी घोषित केले आहे. महाराष्ट्रातले महान संतपुरुष श्री. गोदवलेकर महाराज, श्री अक्कलकोट स्वाभी समर्थ, शिरीचे संत श्रीसाईबाबा या सर्वांनी संकटातून पार पद्धत्यासाठी नामाचे महत्व वर्णन केले आहे. ते काही सांखेशुद्धे नाही. श्री संत सदगुरु साईबाबांनी तर सर्व महाभागांना “ साईं साईं ” एवढेच नाम घ्या असा सख्त प्रत्येक गंजलेल्या व त्यांच्या चरणाशी लीन झालेल्या भक्तांना देवून त्यांना संकर्यार केले आहे. नामाची शक्ती किती आहे तिचा थांगफता लागत नाही. ती सामुद्रप्रमाणे अंमयादि आहे. तरी प्रत्येकानी आपल्या इष्ट देवतेच्या नामाचा सागर सतत भरत रहावे. उन्हाच्या भयानक तापाने ज्याप्रमाणे समुद्राचे पाण्याची कितीही बाफ झाली तरी समुद्राचा साठा कमी झाला आहे असे दिसत नाही. त्याचप्रमाणे आपण कितीही वेळा नाम घेतले तरीही ते किती आले व किती कमी झाले ह्याचा अंत लगात नाही. अशा प्रकारे भगवंताचे नाम घ्यावे व आपल्या मनाचा समुद्र संपूर्णपणे भरून टाकाबा. एखाच्या कुण्ठ धनलोभी माणसास एक पैसाही कोणास देप्याची इच्छा होत नाही. तोच पैसा नेमका कधी पेटीत टाकीन व पूर्वीच्या पैशावर द्याणाची एक थर वाढल्यावे समाधान त्याला मिळवावयाचे असते, तितक्याच तळमळीने समाधानी वृत्तीचे माणसानी हमेशा नामाची पेटी सारखी भरत रहावी. त्यामुळे तुर तुमचे कल्याण होईलच यण मानसिक समाधान फार मिळेल.

तुमचे नशीब तुम्हीच घडविता ह्यासाठी नामाची फार जरूरी आहे. सतत नाम हेच तुमच्या नशीबाचे आधारस्तंभ आहेत. तुमचे नशीब परमेश्वर घडवीत नाही ते आपले आपणच घेतलेल्या नामाच्या जोरावर बदलावे लागते. ह्यासाठी कोणत्याही सदगुरुस शरण जाणे हेच योग्य आहे. गुरुशिवाय तरणोपाय नाही. गुरुचे नाम घेणे हेच तुमचे काम. गुरुची सेवा हाच तुमचा मेवा. गुरुच्या शक्तीचा पाठिंबा हाच तुमच्या युक्तीचा सदुपयोग. ह्यासाठी नाम हे फार महत्वाचे आहे. सदगुरुची कृपा झाली तर नशीब नाहीसे होते. श्री सदगुरु साईबाबांनी त्यांचे हवातीत किल्येक लोकांच्या पवित्रेतील

ग्रह बदलून त्यांना शरण गेलेल्या व नामाची कास धरलेल्या भक्तांना त्यांचे नशीव बदलून त्यांचे मनाप्रभागे करून दिले. ही केवढी नामावरची श्रद्धा. ह्यासाठी आधी गुववर श्रद्धा पाहिजे. व त्यांतर मग त्यांचे नामावर अपार श्रद्धा पाहिजे. त्यांचे अखंड स्मरण होणे अत्यंत आवश्यक आहे. ह्याकरिता नामरूपी सागरात सारखे हुंबले पाहिजे. म्हणजेच मनाचा मळ, विकल्प कमी होतो, व भन नेहमी प्रसन्न व आनंदी राहाते. नामाचे जोरावर कसल्याही संकटातून पार पाडण्याची शक्ती नाम देते व असा आत्म-विश्वास निर्माण होतो ही साधी गोष्ट नाही. बरे नाम घेण्यासाठी वेळ, काळ, जासा, पैसा व्योरे काहीही लागत नाही. पण लागते मात्र अपार तीव्र श्रद्धा, तळभळ व कळकळ. तळमळ व कळकळ असल्याशिवाय नामाचे स्वरूप व महात्म कल्णार नाही. सदाचार, श्रद्धा व तळमळ ठेवून प्रार्थना केली व नाम घेतले तर ईश्वरी कृपा होतेच. कृपा करण्यापूर्वी सदगुरु श्रीसाईबाबांसरखे संतपुरुष तुमची कलकठ व तुमचा त्याग पहातात. ह्यासाठी बाह्य देखावा रोषणाई कमी करून सारखे नाम घ्या. कळबळून नाम घ्या व प्रार्थना करा. श्री सदगुरु तुमचे मागे सावलीप्रमाणे उंभे आहेत. हृदय स्वच्छ ठेवून नाम व्यावे व ते अखंड घ्या, म्हणजे परमेश्वर भेटेल व गुरुंची कृपा होईल. ह्यात संदेह नाही. अशा ह्या नामामृताचे सदत प्राशन करा व मनाची शक्ति वाढवा. आपला आपण उद्घार करून घ्यावा त्याशिवाय तरणोपाय नाही. तुमच्या निश्चिकाचे कलंकार तुम्हीच आहात. ते सर्वस्वी तुमचे व तुमचे नामाचे हाती आहे. ह्यासाठी सदत नामस्मरणाची कास घरा. हा ह्या कलीशुगातील साधा, सोपा व सरळ मार्ग श्री सदगुरु साईबाबांनी सर्वोना दाखवून दिला आहे. नामाच्या जोरावर तुम्ही तुमच्या पायाखालची माती जरो कोणालाही लावली व त्याचा उपभोग श्री साईबाबांच्या पवित्र उंभी प्रभागे केला तरीही त्याचा हमखास युग्म येतो. हे श्री साईबाबांचे वचन आहे. आणि ते आजतामायत खरे होत आले आहे. ह्यात कसलाही संदेह नाही.

नाम महाम्भाची एक गोष्ट अशी की :— एकदा एका माणसाचे नदीचे पलीकडे त्याचे गावी जावयाचे होते. पलीकडे घरी कोणीतीरी कार आजारी होते. नदीस भयंकर पाणी आले होते. आणि सहज जाप्यासारखे कोणतेच साधन नव्हते. म्हणून तो दुःखी झाला. अशा परिस्थितीत तो जोराव्या एका देवबळात गेला. तेथे एक संतपुरुष त्याचे वारणा करीत होते. त्यांना त्याने आपली अडचण सांगितली. ताचडतोब त्यांनी एक पुढी त्याला दिली व त्याला सांगितले की ही पुढी न उघडता ती चिमटीत धरून तू नदीत जा. चालण्यास सुरवात कर. तुला मार्ग दिसेल व तू पलीकडे जाशील. त्याप्रमाणे त्याने ती पुढी घेतली व त्यांचेश व श्रद्धा ठेवून तो पाण्यात शिरला. व चालू लागला. वरेच अंतर चालू लागल्यावर त्याला आश्रय बाटले व आपण ह्या पुढीचे जोरावर इतके अंतर पार केले व आता थोडे राहिले आहे. ते सहज पार पडून जावू असा अहंकार त्याला उत्पन्न झोला व त्यांचे प्रारब्ध आडवे आल्यामुळे त्याला दुर्बुद्धी सुचली व त्याने

ती पुढी मध्येच उघडून पाहिली. तर त्यात काढीच नव्हते. फक्त त्यावर “श्रीराम” द्वच्छे एकच अक्षर होते. “एवदेच्च” असे महणून त्याने उपहासाने त्या नामाचे महत्त्व जाणले नाही व त्याची अदल श्रद्धा त्या पुढीवरील कमी झाली, त्यामुळे त्या पुढीचे महत्त्व कमी झाले व आणि तो पाण्यात बुडून मरण पावला असे हे नामाचे महत्त्व आहे.

श्री साईलीला—ऑक्टोबर १९७६

श्रीसाईबाबा पुण्यतिथी अंक

- दहिसरचे साईभक्त कै. काकडे महाराज यांचा ‘साईलीला’ हा अखेरचा लेख
- साईभक्त डॉ. गव्हाणकरांनी दिलेला ‘आशीर्वाद’
- ‘श्रीच्या लीला’ — श्री. सूर्यकांत गोडे
- ‘सदगुरु’ — श्री. गणपत गोविंद सामंत
- असे अस्त-अशी भक्ती — श्री. सुरेश सातपुते
- ‘भक्त’ — श्री. ग. रा. भट
- बाबांच्या पंचधातूच्या लोकप्रिय मूर्ती करणारे कारागिर श्री मनोहरपत पिंडे यांचा परिचय —

शाशिवाय

- सुगावतार श्रीसाईबाबा, सामान्य ज्ञान, गाठीमेटी इ. नेहमीची सदरे सौ. सुशिलाबाई इजारे, सदाशिव गोडे, सौ. प्रतिभा नावेंकर, सौ. कलावती चव्हाण, दत्तात्रेय वारस्कर, डी. डी. जोशी, चकोर आजगावकर, शशिकला साळगावकर, आर. बी. जोशी, सौ. कमल सांडमोर, श्रीधर प्रभुणे, श्री. एन. आर. देशपांडे, इ. च्या वारांविषयीच्या भावपूर्ण कविता.
- मुख्यपृष्ठावर बाबांचे महानिवाणीपूर्वी काही दिवस अगोदर टिप्पेले अगदी दुर्मिळ असे चित्र.

वाच्यावरचे विचार

• श्री. द. शं. टिपणीस, डाये

२४ पत्ते

● पत्ते दोन प्रकारचे आहेत. एक, जे आपण पश्चांवर लिहितो ते. दुसरे, ज्यानी आपण खेळतो ते. पुष्कळांना पत्ते खेळण्याची आवड असते. काहीना ती मुळीच नसते. असे लोक पत्ते खेळणाऱ्यांवर केवळ ते खेळतात म्हणून चिडतात व पत्ते खेळणारे आवशी व निरोद्योगी आहेत असे समजतात. बाहेर जाता येत नाही, धरात बसवत नाही, बेळ जात नाही व कंटाळा येतो म्हणून मनरंजनासाठी पत्ते खेळणे उत्तम नसले तरी अगदीच काही बाईठ नाही. पत्त्याचा खेळ मनरंजनाचे जसे साधन आहे तसेच मनोविश्लेषणाचेही साधन आहे. त्यात खेळणाऱ्यांचे व न खेळणाऱ्याचे दोघांचेही मनरंजन होते. पत्ते खेळणाऱ्यांकडे आपण तटस्थपणे पहात राहिलो तर त्याचे बोलणे, बोलाचाली, हावभाव, इसणे, रागवणे, चिडणे, रसवा. वौरेवरून खेळणाऱ्याचे मनोधर्म उघड जालेले आपणास दिसतील. एरव्ही मुखस्तंभ असलेले लोक पत्ते खेळताना भलतेच बोलके होतात, तर बोलके गंभीर मुखस्तंभ होतात. कित्येक चिडतात, पोरटोरे तर रडतात. खेळातील हारजीत व्हॉलीबॉलच्या खेळातील चैंडप्रमाणे इकडून तिकडे झेपावत असते, जीत आनंद देते तर हार खद्दू करते. प्रत्येक खेळात भालू असतात. ते खेळे हात हातोहात करून ढिशात याकातात वा पदरात पाडून घेतात, मुत्सदी असतात त्यांना खोटी पाने खेळण्यात हातखेंडा असतो. गुप्त पोलीस दुसऱ्यांच्या पानांवर डोळा ठेवून असतात. काहीतरी इतरांना थापाथापी करून आपला हात साधून घेतात. नटवर्ष खाणाखुणा करून लग्या साधतात, या खेळात डोळ्याप्रमाणे डोळे, हात व मांडी यांचा फार उपयोग होतो. पुष्कळाना डोळ्याची भाषा अवगत असते व ते डोळ्यांनी भिडूशी बोलतात. हाताचा उपयोग हात मारण्यासाठी होतो. एकादवेळ चार हात होण्याची वा चार हात करण्याची संधीही या खेळात येते. मांडी म्हणजे काळ्या वाजारवात्यांचे शुदामच होय. आमचे पंत तर या कामी फारच कुशल. एकदा खेळाच्या रंगात असता, बाईशाईने उटून एकीसाठी गेले. तो त्यांच्या जागी ३-४ पत्ते लपवलेले आढळले. जेव्हा पैसे लावून खेळतात तेव्हा वातावरण गरम, गंभीर व आणीशाणीचे असते. जीवनातही पैशाचा खेळ आला की गंभीर समस्या निर्माण होतात. पत्त्या प्रमाणे जीवन खेळले जाते. कमीने पिसल्यावर जे पत्ते वाच्यास येतील ते खेळून जीवनात हारजीत स्वीकारावी लागते. भालू, थापाडे, गुप्त पोलीस हे सर्व जीवनातही असतात. पत्त्यांच्या खेळाप्रमाणे काही धीर गंभीर असतात तर कित्येक रडवे असतात. घटकेत आनंद तर घटकेत दुःख पांडीशी लागलेले असते.

वैशासाठी जीवनाचा खेळ खेळणाऱ्यांना अनेक समस्या, भावगडी, कुलंगडी यांना टोँड घावे लागते. स्वार्थासाठी दुसऱ्याचा हात मारणारेही महाभाग या खेळात शुस्तेले असतात. आपण डावात सामील न होता निर्विकार मनाने जीवनाकडे पाहिले की असे काही वाच्यावरचे विचार मनात येऊन जातात. म्हणून पत्त्यांप्रभागे जीवन हाही एक मतोरंबक खेळ आहे असं बाटत. मात्र मध्येच चिह्नन उडून जाऊ नये. आत्महत्या केल्यावर पत्त्याच्या डावाते वा जीवनात स्वारस्य ते काय राहिले ? या खेळात जे कसवी (सदगुर) असतात ते सगळा डाव (संसार) जिकून मोकळे होतात.

२५ समुद्र

● समुद्र सर्वांच्या परिच्छयाचा आहे. त्याचे महत्त्व सर्व जाणतात. पण समुद्राचा मानवी जीवनाशी नव्हे या सर्व सृष्टीरीशी किंती जिह्वाळ्याचा सर्वंश आहे हे थोडेच खाणत असतील. भौगोलिक व औद्योगिकहृष्या सर्व समुद्राचे महत्त्व आपण समजतो. पण जीवनहृष्या तो सृष्टीरीचा प्राण आहे हे आपल्या ध्यानात येत नाही. समजा उद्या समुद्र नाहीसा क्षाला तर ही सर्व सृष्टी मृतप्राय होईल. पाणी हे प्राण्यांप्रभागे सृष्टीचेही जीवन आहे. पाणी नसलं तर झुकलांसृष्टी राहिली कोठे ? पाण्याविना नदीनाल्यांना काय अर्थी राहिला ? मग गंगा नदीचे पवित्र जल कुठे मिळणार व डुडी मारून पायं द्विष्यास जागा तरी कुठे शोधणार ? पृथ्वीवर पाण्याचा पुरवठा समुद्र करतो. मुंबईला जसा तानसा, चैतरणा तसा पृथ्वीला समुद्र. समुद्रामुळे पाऊस पडतो व पावसामुळे सर्व सृष्टीला पाणी मिळून ती कुलते. पाणी न पडलं तर काय याची कल्पना अधून मधून पडणारं अवर्षण आणून देते. समुद्र नसता तर ही पृथ्वी उजाढ झाली असती. ना मानव, ना पशुपक्ष्यादी प्राणी, ना झाडे वा धान्य, ना फळे कुले, सर्व जीवनच संपुढात आले असते, आणि मग चिचारे कवी विरहिणीविना दुसरं कोणतंच काव्य प्रसवू शकले नसते. असा हा सर्वसमर्थ समुद्र. अशा या समुद्राला जीवन देतो कोण ? समुद्र निर्माण झाला कसा ? पाण्यामुळे. पण पाणी आले कोटून ? आकाशातून. पण आकाश आले कोटून ? अव्यक्तातून. अव्यक्ताचे प्रथम बीज आकाश हे होय. आकाशाचे विशुद्ध रूप म्हणजे तन्मात्रा, शब्द किंवा नाद आहे. (बायदलाही सांगते की, प्रथम शब्द होता.) हा नाद ॐ सारखा येतो. ॐ हा परमेश्वराचे रूप आहे. म्हणून ॐकाराची भक्ती करावी. हा नाद कसा करावयाचा हे मात्र सदगुरुपासूनच शिकायला हवे. योडव्यात म्हणजे या सर्व सृष्टीला खरोदर जीवन देणारे अव्यक्त-मूळ चैतन्य आहे, विश्वशक्ति आहे. या सर्वांना व्यवहारात आपण परमेश्वर म्हणतो. आपला पालनपोषण कर्ता तो आहे. म्हणून आपण त्याच्याबद्दल कृतव्य राहिले पाहिजे व सर्व कार्यात त्याची आठवण ठेवली पाहिजे.

वाचकांचा पत्रव्यवहार

माननीय संपादक श्री साईलीला यांस स. नमस्कार —

मी श्री साईलीला ज्यूत्तचा अंक वाचला. तसे बरेच अंक वाचले. श्री साईबाबांबद्दल अद्भुत व साक्षात्कारी माझ्या मनाला मुरळ पाढते व मनाला कसलीतरी ओढ लावते. जूनच्या अंकातील श्री. शंकर इनामदार त्यांची अर्थंत साधी कविता “‘मागणे लई नाही” खूप आवडली. अर्थंत सोप्या भाषेत त्यांनी श्री साईबाबांकडे आपलं मागणे ठेवले आहे. कीर्तन पूर्ण ज्ञान्यावर कीर्तनकार देवाला म्हणतो — “‘हेची दान देगा देवा तुझा विसर न व्हावा” तसेच श्री. शंकर इनामदारांनी त्यांना कुठलीच ऐहिक सुखे नकोत, सन्मान नकोत, पण श्री साईबाबांची साथ फक्त हवी म्हणून आलं वणी केली आहे. इतर लेख व कवितासुद्धा उल्लेख आहेत. ज्यांना कोणाला श्री साईबाबांचा साक्षात्कार ज्ञाला आहे ते खरेखरीच धन्य होत !

मी दोन वेळा शिर्डीला श्रीबाबांच्या दर्शनाला जाऊन आलो. काहीतरी आंतरिक ओढ मात्र मनाला लागते हे मात्र खरे.

आपण हे सर्वोगसुंदर मासिक सुरु केल्याबद्दल आपल्याला व जे अध्यतिक त्यात श्रीबाबांच्या माहितीपूर्ण कथा व कविता लिहितात त्या सर्वांना प्रणाम. कळावे,

आपला,

मुरलीधर ओळप

६५३—सहकार नगर-२, चेंबूर, मुंबई नं. ७१

श्री. चेंदवणकर साहेब,

का. संपादक श्री साईलीला मासिक, सुंबई

स. न. वि. वि.

मी माझ्या अल्प-स्वल्प बुद्धीला अनुसरून लिखाण करीत असतो. श्री बाबांच्या चरणावर साहित्य-सुमने अर्पित असतो. हा माझा एक दुचळा प्रथल. श्री बाबा मला बुद्ध देतात आणि आपण तिला चालना देता. ही बाबा यद्दीत धरली तर माझ्या वशाचे वाटेकरी आपणच. माझे मोढके-तोडके शब्द गोड मानून त्यास आपण प्रसिद्ध देता याबद्दल मी आपला कोणत्या शब्दात उतराई होऊ न कठे.

असाच लोभ ठेबावा.

श्री साईलीला मासिकाची उच्चती व संपत्ता पाहून श्री. चेंदवणकर साहेब, असे वाटत आपण श्री बाबांची डोगराएवढी सेवा करीत आहात. मासिकाचे उज्ज्वल भवितव्य घडविणारे आपण श्री बाबांचे भहास उपासक आहात असे म्हटले तर अतिशयगेकित न व्हावी.

आपले हे सत्कार्य अखंड चालण्यासाठी श्रीबाबा आपणास उदंड आयुष्य शोत, हीच श्री वावांचरणी प्रार्थना.

आपला स्नेहांकित,

सू. मा. गजें
सौ. सरला गजें

ग्राहक महोदय,
यांना जयहरि !

“ श्री साईलीला ” मासिकातून उच्च साहित्याचा, मुख्यत्वे साईमहिम्याचा प्रचार करून खरेच साईलीला फिती असत्य, अपार आहे हे जगापुढे मऱ्डत आहात; तीही अभिनंदन केले तरी थोडेच. कारण .....

संतं सेवेसम कांही ।

जगी अन्य दुजे नाही ॥

उपमा त्यासी पाही ।

आन दुजी न घाही ॥

त्यातल्या त्यात सर्वधर्मसमन्वय, सर्वसंत समन्वय व अद्वैत तत्त्व हे मुख्य सूत्र अपण संपादन करता हे तर अगदाच अतुलनीय कार्य होय. कारण हेच तर संताचे प्रयोजन कार्य असते.

शतशः धन्यवाद !

“ श्रीसाईलीला ” धराधरात पोहचो व तिचे आश्वासन सर्वोन्मामिळो हीच देव्युक्त करून हा अभिप्राय शांतवितो.

“ सर्वेत्सुखिनः सन्तु । सर्वेसन्तुनिरामया सर्वेषद्राणी पश्यन्तु माकश्चित्तदुःखमाप्नुते !”

ॐ शांती शांती शांती
कळावे लोभ असावा.

आपलाच ग्राहक, वाचक मित्र :
मध्युकर उँकार आस्तेर “कृष्ण-पद-कण ”
मु. पो. वटवाडी बु ॥ जि :- अकोला

शिरडी-वृत्त माहे जुलै सन १९७६

- गुरुपौर्णिमा उत्सव -

या महिन्यात गुरुपौर्णिमा उत्सवाकरिता आलेल्या साईं भक्तांची व पंढरपूर याचेच जाणारे व पस्त येणारे अशा भक्तांची, साईं दर्शनासाठी फारच गर्दीं झाली होती.

गुरुपौर्णिमा उत्सव : पहिला दिवसः—शनिवार दि. १०-६-७६ रोजी पहाडे ५ वाजता मंदिर उघडले. ५-१५ वा. काकड आरती सुल झाली. आरतीनंतर ६ वाजता श्रीच्या फोटोची व पोथीची मिरवणूक समाधि मंदिरातून गुरुस्थानमार्गे द्वारकामाईत गेली. त्या ठिकाणी चांदीच्या लिंहासनात फोटो ठेवून पोथी वाचनात मुख्यात झाली. श्रीचे मंगलस्नान, अभिषेक पूजा, आरती वगैरे नियाचे कार्यक्रम व्यतिरिक्तसायंकाळी ४-३० ते ६-३० पर्यंत श्री. गंगाधरशाळी बिडकर-जि. बीड यांची कीर्तन झाले. रात्री ७-३० ते ९ वाजेपर्यंत सौ. माधुरीवाई लधाडे सुबई याचे गायत्र झाले. ९-३० ने ११ वाजेपर्यंत सौ. माणिकवाई खिडे यांचे गायत्र झाले. रात्री ९-१५ ते ११-३० पर्यंत श्रीच्या पालखीची मिरवणूक वाचांच्या गजरात गावातून फिलून आली. त्यानंतर शोजारती झाली.

उत्सवाचा मुख्य दिवस : रविवार दि. ११-७-७६ रोजी ५ वा. मंविर उघडले. ५-१५ वा. काकड आरती झाली. श्रीच्या दर्शनासाठी पहाडेशसूतन मंसक्तांच्या रांगा लागल्या होत्या. सकाळी ६ वा. श्रीसाईसच्चरित अध्यायवाचन समाप्त मिरवणूक द्वारकामाईतून गुरुस्थान मार्गे समाधिमंदिरात आली.. त्यानंतर श्रीचे मंगल स्नान झाले. नियाचे कार्यक्रमाव्यतिरिक्त सायंकाळी ४-३० ते ६-३० पर्यंत श्री गंगाधरशाळी बीडकर यांचे कीर्तन झाले. रात्री ९-१५ ते दुसरे दिवशी सकाळी ६ वाजेपर्यंत उपस्थित कलाकारांचे भजन, गायत्र, वादन वगैरे निरनिराळे कार्यक्रम झाले. रात्री ९-१५ वा. श्रीच्या रथाची भव्य मिरवणूक मोठ्या आटात निघाली. श्रीसाईनाथ भाव्यमिक विवालयाचे बैण्ड पथक राहाता, शिर्डी, अमरावतीची बैण्ड पथके, स्थानिक मुलांचे लेजीम, सनई, चौघडा, डफ, शिंग वादन, टाळ, मुरंग यांचे गजरात रथाची मिरवणूक गावातून आली. मिरवणूकीचेवेळी स्थानिक ग्रामस्थान भारड गारुड कार्यक्रम केले. पुण्याचे श्री. खुनाथ सांडभोर यांनी नकलांचे कार्यक्रम केले. शाविक साईभक्तांनी व कोळी भहिलांनी भजन, गायत्र, दृश्य करून मिरवणूकील शोभा आणली होती. अशा आटात मिरवणूक रात्री १२-३० वा. मंदिरात येण्या पोचली व भूत मंडळी कलाकारांचे कार्यक्रमात सामील झाली. श्रीच्या दर्शनासाठी मंदिर गात्रभर खुले ठेवण्यात आले होते.

उत्सवाचा तिसरा दिवसः — सोमवार दि. १२-७-७६ नियकार्यक्रमाव्यतिरिक्त श्रीच्या बऱ्हांची प्रसाद दृपाने विक्री झाल्यावर संस्थान गवई काव्यतीर्थ श्री ग.वि.

ज्ञानी शास्त्री यांनी सक्रावी १०-३० ते १२ पर्यंत गोपालकाला कीर्तन केले. त्यानंतर ज्ञानी हंडी कार्यक्रम शारथावर माध्यान्ह यारती शास्त्री व भक्तांना तीर्थग्रसाद वाटण्यात आला. रात्री ७-३० ते १० बाजेपर्यंत पार्श्वगायक धी. जयवंत कुळकर्णी व पार्टी, मुंबई याचे गायन झाले. १० वाजता शेजारती शास्त्री व उत्सव समाप्त झाला.

काही कलाकारांनी श्रीच्या पुढे हजेरी दिली, ती खालील प्रमाण.—

कीर्तन (१) संस्थान गवडे श्री. ग. वि. जोशी शास्त्री यांची कीर्तने नेहमीप्रमाणे कादशी व महत्त्वाचे दिवशी झाली.

(२) ह. भ. प. वाबुराव सु. चावर आंदे. मोराव, कीर्तन.

(३) ह. भ. प. नाना सरागे कीर्तन.

वक्तन — (१) ह. भ. प. निवृत्तिराव पाटील गोंदकर, शिर्डी.

वदन, गायन (१) कु. उषा जयसिंधाणी, मुंबई (२) श्रीराम विष्णु सातडेंकर, मुंबई जन वौरे (३) श्रीसाईभक्त मंडळ, विजापूर (४) श्री. तुळशीराम बोरकर, मुंबई (५) श्री. अली महमद पटेल, मुंबई (६) श्री. मोडक, मुंबई (७) श्री. मरुआई बाळभित्र मंडळ, मुंबई (८) श्री. माधवराव गे. दैठणकर, पुणे (९) श्री. रामदास दैठणकर, पुणे (१०) श्री. पांडुरंग कि. लाली, तळेगांव (११) श्री. मोहन दैठणकर, पुणे (१२) श्री. शामसुंदर भेडा, संगमनेर (१३) श्री. मनोहर लोणकर, पुणे (१४) श्री. शिवराम बाबुराव विडवे, पुणे (१५) श्री. केशव वा. विडवे, पुणे (१६) श्री. शोलानाथ समेत, मुंबई (१७) श्री. अदेत वा. शिरोडकर, मुंबई (१८) श्री. वसंत श. हाटकर, मुंबई (१९) श्री. रामचंद्र ठोंडेरे, सोलापूर (२०) श्री. रघुनाथ सांडभोर, पुणे (२१) सौ. वसुंधर नारसे, नाश (२२) श्री. माधव तु. तुपे, पुणे (२३) श्री. पुंडलीक द. वाघ, येवला (२४) श्री. अशोक दा. दलवी, श्रीरामपूर (२५) श्री. किशोर नि. वाघ, येवला (२६) श्री. दासुअण्णा भ. दलवी, श्रीरामपूर. (२७) श्री. रामभाऊ दलवी, श्रीराम-पूर. (२८) श्री. सदाशिवराव जाधव, पुणे. (२९) श्री. शंकर रा. साळकर, कोपरांव. (३०) श्री. राजाभाऊ रं. देशपांडे पुणे. (३१) श्री. रामचंद्र कौ. बोडके. पुणे. (३२) श्री. दिशंबर ड. भातोडे, श्रीरामपूर (३३) श्री. ज्ञानबा ता. वाढेकर, शिर्डी (३४) कु. भंगला ग. जोशी, शिर्डी (३५) सौ. शसु सा. मराठे, शिर्डी (३६) कु. सुवाजा रा. खोत. शिर्डी (३७) श्री. ज्ञानेश्वर रा. वैद्य, शिर्डी. (३८) श्री. आदिनाथ तु. भूँडगढ. शिर्डी (३९) श्री. धोऱ्ह आ. सोनवणे. शिवर. (४०) श्री. रंगनाथ सोनवणे. शिवर. (४१) श्री. वसंत दारवने, पुणे. (४२) श्रीमती लिलावती का. शुजराथी, शिर्डी. (४३) श्री. गंगाराम धो. जाधव, पुणे. (४४) श्री. मनोजा जगन्नाथ जाधव, पुणे. (४५) श्री. रघुनाथ नाशरे, शिर्डी. (४६) श्री. मनो-राराव म्युक्शिकल बॅण्ड पार्टी, अमरावती. (४७) सौ. कमलावाई कहाते, अमरावती.

(४८) ह. भ. प. श्री. गुरुदेव सेवा मंडळ. गुरुकुंज आश्रम अमरावती (४९) श्री
गुलाबराव रा. जाधव. पुणे. (५०) ह. भ. प. दसुशंकर धुमरे. खेड़ले. (५१) श्री
अरुण नेरळकर नांदेड. (५२) श्री. शरद नेरळकर नांदेड. (५३) सौ. अंजलीबा.
पोहेगांवकर. (५४) श्री. शिवाजी तु. धुमाळ. तिर्डा. (५५) श्री. रघुनाथ श्री. पुजारी
पुणे. (५६) श्रीराम आठवले, पुणे.

माननीयांच्या भेटी—

- (१) मा. श्री. के. के. मेहता, मेजर जनरल दिल्ही.
- (२) मा. श्री. आर. एल. झिंगे, डी. आय. बी. नासिक.
- (३) मा. श्री. डी. डी. साठे, आय. सी. एस. मुख्य सचिव सचिवालय, मुंबई.
- (४) संत राष्ट्राङ्कुण्ड स्वामीजी भद्रास.

हवापाणी :— शिरडी येथील हवा पाणी उत्तम अमृत रेगराई काही नाही.

श्री बाबांची चिलीम !

(चाल :— विढा ध्याहो माधवनाथा)
चुरका मारा साईनाथा ।
सदगुरुनाथा समर्था ।
चिलीम प्रीत भारी ।
होई आनंद पीता ॥ ८० ॥
समाझु हे अज्ञान । ज्ञानाद्विने चेतवून ।
भक्तिपट भिजवून । चिलीम काली करून ॥ १ ॥
मायारूपीं शिळेवर । वसा होउनिया स्वार ।
स्वानेंद्राचा हा धूर । चिलीम ध्याहो पितृन ॥ २ ॥
ज्ञाना ज्ञाना निवर्षून । मी तू पणा बोलवून ।
प्रसाद अंतर्गतीं । प्रेम दाहो भरून ॥ ३ ॥

— डॉ. एस. वस. तेंडुलकर
नवी ७१० सदाशिव घेठ, पुणे ३०४

श्री साई

साई स्मरा, साई स्मरा
 चुकेल चौचांशीचा केरा
 श्री गुरुदत्ताचा अवतार
 शिरडी क्षेत्री करी संचार
 साई थेये, साई तेथे
 साई चराचरी वसे ॥ ४० ॥ १ ॥

त्यागुनिया माझे – मीपण
 बंदू साईचे चरण
 व्रह्मरूप बाबा साई
 गोदासटी प्रगट होई
 ‘निष्ठा’ ठेवा साईपायी
 ‘सद्गुरी’ राखा अंतरी ॥ २ ॥

साई माझा, मी साईचा
 खिवार सत्य ही बाबा
 साठ वर्षे पूर्ण क्षाली
 सद्गुरुनाथे कृपा केली ॥ ३ ॥

वरदहस्त ठेणुनि मम शिरी
 “अला तेरा भला करे” वदले
 नको दंभ, नको कीर्ती
 तुझे चरणी जडो मरी ॥ ४ ॥

जीर्ण क्षालेसे शरीर
 न जाणे केळा होईल अंत
 प्रार्थितसे तुज देवा
 चिरनिद्रा पदी थावी ॥ ५ ॥

अवस्थीची अवस्था
 स्थिर करी सद्गुरुनाथा
 चरणी ठेणुनिया माथा
 तुजलागी प्रार्थितसे ॥ ६ ॥

— नारायण पुंरुषोत्तम अवस्थी (पुणे)
 उर्फ अवस्थी काका

गोदावरी काठी

२८

गोदावरी काठी । पुण्यक्षेत्र शिरडी ।
 साईबी समाधि । चिंतन ॥१॥
 समाधित राही । संजीवनी साई ।
 तिन्ही लोक व्यापूरी । चराचर ॥२॥
 सकल साधनांचे सार । ब्रह्मानंदाचे आगरा
 तो हा साईशर । सत्यजाण ॥३॥
 श्रींची समाधि वरी । वैष्णवाची नाही परी ।
 हिंदु आणि यवन दोन्ही । सारखेची ॥४॥
 वेता समाधि दर्शन । सुखावले लोचन ।
 सुखाचा सोपान । साईगुरु ॥५॥
 पवित्र गोदा तीर । पवित्र समाधि मंदिर ।
 तया साक्षा नमस्कार । आशा गृहणे ॥६॥

- सौ. आशा द्यानंद इंगले जलमंदिर सोसायटी, जे १३, ब्लॉक क्र. १
 आंगुर नगर, गोरेगांव (पश्चिम), सु. ६३

अवतरे श्री साईमाऊली

गोदावरीच्या तीरी,

अवतरे साई गुरु माऊली ॥

कुणी रुणाती त्या दत्त विगंबर,

दिसे स्वरूपे कुणा रघुवर,

कुणा भासतो डभा विटेवर,

जोडून समचरणावली ॥१॥

अवतरे साई गुरुमाऊली –

जंगी कफनी वद्ध वेणिले दिरी,

शोळी शोभते वाम करी,

फकीर वेणे राहुनी केल्या,

लिला असापित विरही स्थळी ॥२॥

अवतरे साई गुरु माऊली

फली टांगुनी भंचक केला,

धरनी पूजनी सदा रंगाला,

तीर्थे सारी नदी होऊनी,

चरणी त्या धावली ॥३॥

अवतरे साई गुरुमाऊली

- जगन्नाथ नारायण कुत्सकर्णी स्वाती सोसायटी, प्लॉट नं. ७१

श्रीसाईसुदन, पद्मावती, पुणे

साधु संत येती घरा । तोचि दिवाळी दसरा ।

पण केवल साथु संतच नव्हे तर प्रत्यक्ष “रामावतारी” “कृष्णावतारी” “दत्तावतारी” भगवान् सच्चिदानन्द सद्गुरु श्रीसाईबाबा (शिरडीचे) आपल्या घरी येतील तो तुमच्या आयुष्यातील ‘सोनियाचा दिस’ होय.

आजचे श्रीसाईबाबांची शीलाखंडवरील पूर्णाङ्किती पंचधातूची (ब्रॉक्झ) अभग मूर्ति खरेदी करून आपल्या घरी वाबांना कायमच्या वास्तव्याला बोलवा. मग काय रोज पूजा आरती नैवेद्य म्हणजे जणू काय “जाहले घराचे मंगल देऊळ !”

अशा तहेने साईभक्तांचे प्रत्येक घर हे एक लहान का होईना पण प्रत्यक्ष वाबांचे मंगल देऊळ बनावे अशी इच्छा मनी घरून आम्ही श्रीसाईबाबांची ३ इंच उंच व ५ इंच रुंद अशी पंचधातूची अत्यंत मजबूत अशी मूर्ति बनविली आहे. जिला अगदी लहान मूलांपासूनभुद्धा फारसे जपावे लागत नाही.

मूर्तीची खास वैशिष्ट्य म्हणजे ती पंचधातूची व योग्य साईजीची बनविल्या-मुळे एक तर मूर्ति ताम्हनांत ठेवून तिला सुकासिक अत्तराने अगर पंचामृताने स्त्रान, अभियेक घालता घेतो. तसेच मूर्तीला डोक्यावर शिरपेच, मुकुट इत्यादि अलंकार व फेटा अगर इतर रंगीवरंगी पोषाखाने मूर्ति अत्यंत शोभिवंत करून आपल्याला कमालीचे मानसिक समाधान मिळते.

मूर्तीची किमत अत्यंत वाजवी ठेवली आहे !

तसेच श्रद्धावंत भक्तांच्या काढी अडचणीही आम्ही लक्षात घेऊन योग्य प्रकारे सहाय्य करू ! वाहेरगावी मूर्ति पोस्टाने अगर ब्ही. पी. ने पाठवू.

“मूर्तीच्या स्थापनेमाठी मुवक डिजाइनचे लाकडी देव्हारे उपलब्ध आहेत.”

अधिक माहिती वा इतर तपशिलासाठी प्रत्यक्ष भेटा अगर लिहा :-

श्री. मनोहर घनःशाम पितळे,

पितळेवाडी, हनुमान रोड, विलेपार्ले (पूर्व), मुंबई ४०,००५७

फोन नंबर : ५७६२९८. भेटण्याची वेळ : सकाळी ७ ते ९ रात्री ७ ते ९.

भक्तिपूर्ण
आणि
रसाळ
भाषेत

श्रीसद्गुरु श्री साईबाबांच्या
जीवनावर पहिली मराठी
कादंबरीका

साई लेखिका : प्रा. डॉ. - सौ. चारशिळा युसो, एम. ए., पी. एच.डी.

मूल्य रु. ६-५०.

१ आँकडोवर ७६ पर्यंत खास साईभक्तांसाठी संबलत रु. ६-५०

सर्व पुस्तक विक्रेत्यांकडे प्राप्त ! (ट. खर्च रु. २-००)

आजच्या प्रत स्वरेदी करा : म. आ०. पाठ्याः छी. पी. पढत नाही.

प्रकाशक : साहित्य प्रसार कैंड,

१, डॉ. देशमुख लेन, विठ्ठलभाई पटेल रोड,
गिरगांव, सुंबऱ्य - ४०० ००४.

मुद्रक : पांडुरंग मोरे, वॉग्वे नेशनल प्रिंटर्स प्रा. लि.

४२, जी. ही. अबिकर रोड, बडाळा, सुंबऱ्य - ३.

संपादक व प्रकाशक : श्री. का. सी. पाठ्यक, 'साई निकेतन', डॉ. ओबेडकर रोड,
बोदादाद सर्कलजवळ, प्लॉट नं. ८०४ ची. दादर, मुंबई - १४.